

Mark Saadanii Kaimana'o Kuwai

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita Mark saadanii. Jesus mawakan na'iki ukadishitan dono pamawaka-kizi iki, pa'ina'o zii Mark uruu dono. Apostle Peter minauda'uitapauzonii uruu pakakuwaatinnan dono. Wuru'u Mark saadaniaz, Peter tukapanii na'iki uabatanii kida Jesus di'iki. Rome iki'o wuru'u usaadanuz pakaaritan mishidainao Gentilenao ati'o, pataka'uta-kariwainouz.

Dobata Mark saadan Jesus sha'apatanii kida dau'an, na'iki utominapa-kidan dau'u pidannao kapam. Karikao-nan da'i Mark dakotauzon Jesus Tiichaa kii.

Kiwiitapa, pakaaritan ida'a, Mark kowaadan Jesus uruu Tominkaru dani. Udauna'an ukowaadan na'apam Jesus sha'apatan umanawun kida'o aimaakan di'itinapa-kinai, aona'o turuu pidan sha'apatan, soo Tominkaru pa'an. Na'iki ukowaadan Jesus, uruu Jewnao zaudapauzoniaz kazannaata'o ni'oraz paugaru. Uruu Jewnao dakotaniaz Messiah kii Hebrew paradan ida'an; Greek paradan ida'an udakota-kao Christ kii. Na'iki Jesus dakotan paugaru Daonaiora Aokazi Iki'o* kii, utukapa-kidan Tominkaru wuru'u dyuuda'oraz paugaru aokazi iki. Na'iki utukapa-kida mishi'o pidan paugaru, na'iki Tominkaru kapam.

Mark kowaada kapam na'apam pidannao sha'apatinnan, oo na'apam ikian Jesus kuwaa na'iki usha'apatanii kida dau'an. Mark saadan pakaaritan, utukapa-kida'azon idi mishi Jesus aipan ipai pidannao (Jewnao na'iki Gentilenao) tominpan pa'idi'iki. Uaipan pidannao aitapan, pidan

---

* : Daonaiora Aokazi Iki'o: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

tominpa'o Jesus di'iki, umashaapan nii kaimanaaka Jesus tuma, na'iki ubaokopatan nii panyukunuu Jesus tuma.

Kaina'a Mark dau'u kida'o kowaada-kao Tominkaru Paradan (New Testament) ida'a. Panaadon udakota-kao John Mark kii. (Puawunuuta Acts 12:12, 25 ida'a; Acts 13:5, 13 ida'a; Acts 15:37-39 ida'a; Colossians 4:10 ida'a; 2 Timothy 4:11 ida'a; Philemon 1:24 ida'a.) Iriba pidan zauda-kidan Mark wuru'u dakota-kariwaiz pa'ina'o pidan nii Mark 14:51-52 ida'a'oraz.

*John Chikaawunuupauzo kaudin-kizi dau'a'o
(Matthew 3:1-2; Luke 3:1-18; John 1:19-28)*

¹Di'i Kaimana'o Kuwai sakadinan Tominkaru Dani Jesus Christ dau'a'o. ²Usaadinpan prophet Isaiah kaaritan kawana'ati:

“Tominkaru kian,
‘Ōdyuudan nii kakuwaapa'o nii pu'ua'ati,
saabaa'o nii dunapo pu'ati.’

³Kaina'a'o nii pidan kadakoinpan diiwa,
mapidantaka'o amazada ii aka:

‘Putoma dunapo Naobanai ati,
pusaabaa sakitapa uchi'lika kizi nii!’ ”

⁴Mishi John Chikaawunuupauzo aidinan mapidantaka'o amazada ii, karikaonan ukadakotinan chikaawunuin-karu dau'u. “Utanawatina'a naa u'oian ai na'iki uchikaawunuina'a naa. Uruu Tominkaru mainaabatan nii u'oian,” ukian pidannao ati. ⁵Iriba pidannao Judea Baara anainao na'iki dono'i Jerusalem iki kida'o wa'atin ĩabatapa'anan John kuwaa. ĩkowaadan pa'oian kida, na'iki John chikaawunuuan ĩdyaun Jordan Wa'o ii. ⁶Ukamichan toma-kao camel idi idi'o,

kaina'a kapam uzadawu wuzada-kariwai madai, na'iki uwanyukunuu nii manorunao† na'iki maaba.

⁷ Aizii John kian pidannao ati, “Pidan wa'atipa'o òdawu'ati kaina'iki, uruu powa'a'o zii umanawunun ò'ai. Aonaa òturuan òbuzuutan udazkidi zunaa.‡
⁸ Òchikaawunuuan unao wunu idi, mazan uruu, uchikaawunuuan nii pa'an unao Kaimana'o Doronaa idi.”

*Jesus Chikaawunuu-kao na'iki utiwaa-kidapa-kao
 (Matthew 3:13–4:11; Luke 3:21, 22; 4:1-13)*

⁹ Aonaa utomunu'ikin Jesus kaawan dauna'an Nazareth iki, Galilee Baara ia'oraz wiizai. Na'apain John chikaawunuuan uruu Jordan Wa'o ii. ¹⁰ Jesus koditan dauna'an wunu di'iki, sariapa utukapan aokazi da'ata-kao, na'iki Kaimana'o Doronaa wa'atin u'ida'ati orid kawan. ¹¹ Parada-karu kian aokazi iki, “Pugaru mishi òdani òmarainapanii; kaiman manawun ònyukunuu pu'ati.”

¹² Udauna'an Kaimana'o Doronaa dyuuda'akan naa umakon mapidantaka'o amazada di'iti. ¹³ Na'ii umashaa-pan to'ora kida'o aimaakannao bii an 40 kamoo. Na'ii Satan tiwautan patanawatatan uruu oia'o di'iti, mazan an-gelnao kaawan idi u'ida'ati, ikaminka'utan naazu.

*Jesus kaawan ukowaada'anan Kaimana'o Kuwai
 (Matthew 4:12-22; Luke 4:14-15; 5:1-11)*

¹⁴ John taraa-kao dauna'an, Jesus makon Galilee Baara iti, ukowaada'anan naa Kaimana'o Kuwai Tominkaru di'iki'o. ¹⁵ Ukian pidannao ati, “Aizii kamoo mishiinan kaawa'azon naa, Tominkaru Naobanai-tinan maonapata'a naa. Utanawatina'a naa u'oian ai kida na'iki umishida wuru'u Kaimana'oraz Kuwai.”

---

† 1:6 manorunao: oo chiwao, iriba'oraz imashaapan. ‡ 1:7 Poitorui kaudin-kizi wuru'u ubuzuutanuz panaobanaa dazkidi zunaa.

Kopautapauzonao da'anan Jesus

¹⁶ Jesus makopaanan pu'u maonapa Galilee Karishiiz danomata, utukapa dya'utam kopautapauzonao, Simon pa'inawuzu Andrew tuma. Īzaamaapan kopau pasairon ida'an karishii baoko iki. ¹⁷ Jesus kian ĩ'ati, "Uwa'ati õtuma õtominapa-kida kizi unao uzaamaapan dau'u pidannao." ¹⁸ Sariapa ĩwa'aka'akan pasairon kida na'iki ĩda'ana'akan naa uruu.

¹⁹ Na'iki'o udobata'akan, sariapa utukapan dya'utam pidannao koshan, James na'iki John, ĩnao Zebedee dainao. Īminziwatan pasairon kida pakanawan zo'o. ²⁰ Sariapa Jesus dapadan ĩdyaun paminauda'unao nii. Uru'u naa ĩwa'aka'akan naa padaru Zebedeez kanawa zo'ii poitoruinao tuma, ĩmako'okan naa Jesus tuma.

*Ma'ozaka'o ida'an Jesus tominapatin-kidan pidannao
(Luke 4:31-37)*

²¹ Uruu dauna'an Jesus kaawan Capernaum iti patominapa-kidaniinao tuma. Na'iki Sookapa-karu Kamoon dono'o naa, Jesus makon synagogue[§] iti. Na'ia'a naa ukakinaopan pidannao. ²² Pidannao abatapainaoz uruu, tuukii ĩdi'itinpan uparadan dau'u, usha'apanum kau'an utominapatin-kidan idi ĩdyaun paaitapan ida'an pa'an, aonaa wunao kawan mani'i tiichaapauzonaouz Moses kakinaori dau'u.

²³ Upu'u pidan, oia'o doronai zaamatanii morotan synagogue nazo iti, sariapa ukadakonaakan. ²⁴ Ukian, "Jesus, Nazareth san, kanom dii pusha'apata'azon watuma? Puwa'atin pumainaabata'azon sha'a waunao? Ōaitapanii pugaru Tominkaru di'iki'o puwa'atin."

---

§ 1:21 synagogue: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

²⁵ Sariapa Jesus mashaatan oia'o doronai, ukian, “Pumashaada na'iki pukodita wuru aia'a pidanaz.”

²⁶ Sariapa wuru'u oia'o doronaiz ziiutapanuzu na'iki ukadako'okan diiwa kapam, uruu mazan uso'otina'akan naa u'idi'iki.

²⁷ Uruu dauna'an tuukii manawun pidannao di'itinpan. Na'iki ĩpishautaakan pa'atiaaka kida, “Sha'apa'oram kaduz kakinaori'i naa wuru'u? Pa'ina'ora'a naa kakinaowapa-karu aona'o waabatauzon? Di'ora'a pidan paradinan pama'ozakan ida'an, atii oia'o doronainao izo'ati zii uparadan.”

²⁸ Uruu idi kadiman ukaunamanaata-kaao ipai wiizainao kawana'ati Galilee Baara ii aka.

Jesus kakudan pidannao

(Matthew 8:14-17; Luke 4:38-41)

²⁹ Jesus ipaian dauna'an pachoochiipan synagogue ii, na'iki ukoditan paminauda'unao tuma. ĩmakon sariapa Simon na'iki Andrew dapu iti, James na'iki John mako'o kapam ĩtuma.

³⁰ Uruu dono Simon imauzo karina'o, tuukii omada wiichan pakarinaan idi, aonaa turuu okadishitan. Aizii Jesus kaawan pu'u na'iti, sariapa ĩkowaadan okarinaan u'ati. ³¹ Jesus makon o'idi'iti, sariapa uzaamatanuzo paka'u kadu iki na'iki ukadishita-kidanuzo. Uru'u naa okakuda'akan, udauna'an otaan naa ĩwanyukunuu nii.

³² Uruu wachuupunin, kamoo tipitan dauna'an, pidannao kaawa-kidan Jesus ida'ati, ipai karinainao na'iki oia'o doronainao zaamatapaniinao kida kapam. ³³ Ipai na'ii sannao kasaba'ukinan kida kabaun panibazoota an. ³⁴ Uruu dono Jesus kakudan iriba karinainao na'iki iriba ukodita-kidan oia'o doronainao pidannao ai kapam. Aonaa utaapadan oia'o doronainao paradan, usha'apanum kau'an ĩaitapan idi uruu.

Jesus kakinaopan Galilee Baara ii
(Luke 4:42-44)

³⁵ Ba'oran kamoo wakankanaanin, Jesus koditan kabaun iki. Umakon paba'orantin wiizai iki mapidantaka'o amazada iti, na'ia'a naa utoriinpan.

³⁶ Simon na'iki uminauda'unao, ïdawatapan naa uruu, ³⁷ atii ïikodanuzu. Ìkian u'ati, “Ipai pidannao dawatapan pugaru.”

³⁸ Jesus kian ï'ati, “Wamako ba'oran wiizai kida di'iti. Na'ii aka'o nii òkakinaopan, usha'apanum kau'an na'apa'o dau'ati'o òwa'atin da'ati'i.” ³⁹ Uruu idi Jesus chi'ikapan ipai Galilee Baara an kida'o wiizai kawana'ati, ukakuwaa-patinan ipai synagogue kida kawana'ati, na'iki ukoditakidan ipai oia'o doronainao pidannao ai kida.

Jesus kakudan pidan powaa iti
(Matthew 8:1-4; Luke 5:12-16)

⁴⁰ Pidan kaawan Jesus ida'ati baiatina'o kichana'iki-kia'o bishoi* idi. Ukodoru'ukan ukanaapu itinapu, tuuki-a'o ida'an upishaan, uaipan Jesus kaminka'utan paugaru. Ukian, “Punyukunuu na'apan an, pusaabaa wuru'u òk-abishopanuz.”

⁴¹ Jesus kasha'ora-kida uruu na'iki upishatanuzu paka'u idi, “Oo, na'apa mishi ònyukunuu, òkaminka'utan nii pugaru.” Na'iki ukian, “Pusaabain powaa iti koshan!”

⁴² Sariapa mishi umada saabaina'akan. ⁴³ Udauna'an Jesus kakinaowa'akan naa uruu, udyuuda'akan naa kapamazuu. ⁴⁴ Upu'u ukian u'ati, “Puabata, aonaa pa'i pukowaada'ana'a pidan ati. Mazan pumako sariapa faadaa di'iti utukapa kizi pusaabaa-ka. Na'apain putaa'a naa uzainao faadaa ati, uzowii kizi'i naa ïdyaun

---

* **1:40** kichana'iki-kia'o bishoi: aona'o ukasaranaa nii, tuzuinba'o kapam ba'oran pidan di'iti. Putukapa kaarita tokon ii Masha'apannaada-kinoo di'ii.

kawaodapa-kizai paawa ii, Moses kakinaori kawana'ati,[†] na'iki pidannao tukapa kizi mishi kaimana'a naa pusaabaa-kaō.”

⁴⁵ Uru'u naa mazan pidan mako'okan naa, na'iki ukakuwaapan ipai amazada kawana'ati na'apam pasaabaa-kaō dau'u. Kuwai abata-kaō idi'i naa ipai wiizai kida kawana'ati, aona'a naa Jesus ka'iitan pa'aidinan wiizai kida di'iti. Usha'apanum kau'an uaitapanii iriba'o nii manawun pidannao zaudapan paugaru na'ii. Una'iakapan naa umashaapan mapidantaka'o amazada di'ii. Na'iti'i naa pidannao makon u'idi'iti ipai Galilee Baara iki kida.

2

*Jesus chi'ika-kidan
machi'ikaka'o pidan*

(Matthew 9:1-8; Luke 5:17-26)

¹ Jesus kiwan powa'a iti Capernaum iti. Aonaa zii kamoo dobatan iriba, udauna'an, uunamunaa abata-kaō kaina'a uruu pasookapauzo-kizi kabaun di'ii. ² Uruu idi iriba pidannao baokopatinan u'ida'ati, paida kabaun nazoo, atii paniba ii aka. Jesus kowaadautan pu'u Kaimana'o Kuwai i'ati, ³ uru'u naa ⁴ pidannao kaawa-kidan machi'ikaka'o pidan Jesus ida'ati, ãaipan ukaku-danuzu. ⁴ Mazan pidannao iriban idi aonaa ãaitapan na'apam pamorota-kidan uruu Jesus di'iti. Uruu idi ãbadakatan kabaun zowau'u, na'iki'i naa ãmorota-kidan wuru'u machi'ikaka'oraz pawashatinapa-kizi baara an.

⁵ Jesus tukapan idi mishi ãmishidan tuukii manawun, ukian machi'ikaka'o ati, “Õdani, pu'oiān mainaabata'aka-kaōa'a naa.”

⁶ Na'a'o kapam tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u ãbii'i ãsakanatapan. Sariapa ãdi'itinpan. ⁷ “Kandii nii

---

[†] 1:44 Leviticus 14:1-18

uparadan kaikapa'a? Uwazootapa'azon Tominkaru pa-paradan ida'an! Soo bauda'apa Tominkaru turua'o umainaabatan pidan oian.”

⁸ Jesus aitapa na'apam ïdi'itinpan, uruu idi ukian ï'ati, “Kandii nii udi'itinpan òdau'u kaikapa'a? ⁹ Na'ia'oram masha'apannaa: ‘ipai pu'oian mainaabata-kaò’ kii, oo ‘pukadishita na'iki puchi'ika’ kii?”

¹⁰ “Ukau'an, òaidan nii u'ati na'apam Daonaiora Aokazi Iki'o kaina'a uma'ozakan da'a'a imi'i baara'a, turuu umainaabatan oii-karu kida.” Uru'u naa ukia'akan machi'ikaka'o pidan ati, ¹¹ “Òkian pu'ati, pukadishita, puzaamata puwashatinapa-kizi, na'iki pukiwa'a naa padapu iti.”

¹² Ipai awunuutapainao awun za'a, machi'ikaka'o pidan kadishita'akan, uzaamata'akan pawashatinapa-kizi, na'iki ukiwa'akan naa padapu iti. Tuukii ïdi'itinpan na'iki ïkonaukii-kidan Tominkaru. ïkian, “Mishi'o mishi Tominkaru umanawunun! Aonaa watukapauzon aimakaan sha'apata-kaò kaikapa'a!”

Jesus dapadan Levi

(Matthew 9:9-13; Luke 5:27-32)

¹³ Jesus makon koshan Galilee Karishiiz danoma iti. Iriba pidannao kaawan u'idi'iti, na'iki ukakinaopan ïdyaun. ¹⁴ Udauna'an udobatapan pu'u utukapa Levi, Alphaeus dani, zaamaapauzo tax puraatanannaa,* sakanatapan pakaudin-kizi kabaun nazo ii. Jesus kian u'ati, “Puwa'ati òtuma.” Levi kadishita'akan uda'ana'akan naazu.

¹⁵ Aizii Jesus aroopan dono'o naa Levi dapu ii patominapa-kidaniinao tuma, iriba zaamaapauzonao tax puraatanannaa na'iki ba'oran oiainao pidannao

---

* **2:14** zaamaapauzo tax puraatanannaa: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

da'anpan Jesus. Na'ii ĩarooapan utuma kapam. ¹⁶ Na'a'o kapam ĩbii'i tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, zaamatinpainaouz Phariseenao[†] di'iti. Ītukapan idi uarooapan wunao tuma'a oiainaouz pidannao, na'iki zaamaapauzonaouz tax puraatananaa, sariapa ĩpishaan utominapa-kidaniinao, “Kandii nii Jesus aroopan kaikapainao pidannao tuma'a?”

¹⁷ Jesus abata na'apam ĩkian, na'iki ukian ĩ'ati, “Ziwu'o pidan, aonaa uaipan daakataa, soo karina'o. Ōwa'atin aonaa ōdapada'anan mani kaimanainao, mazan ōdapada'anan oiainao pa'an.”

Sanadinapa-karu

(Matthew 9:14-17; Luke 5:33-39)

¹⁸ Baukapaiman John Chikaawunuupauzo kakinaopauzoniinao na'iki Phariseenao sanadinpan.[‡] Pidannao pishaan Jesus, “Kandii nii wunao sanadinpanu'u, mazan putominapa-kidaniinao aonaa ĩsanadinpan?”

¹⁹ Jesus kian, “Turuu uaitapan dapada-kariwainao kiwan maaroopaka-daun, mazida'o aroapa-kizi iki? Aonaa! Mazida'o na'an pu'u manawun ĩtuma aona'o nii ĩmaaroapakan. ²⁰ Mazan kamoo kaawan nii, uruu mazida'o na'akakao ni'i naa ĩ'ai. Na'apaini'o nii pa'an ĩsanadinpan.

²¹ “Aonaa na'ia'oram pidan zimindotan pakamichan zaam pa'ina'o kamicha idin idi, uchikaa-kao dono sariaapa'o nii pa'ina'o kuzuutanuzu powa'a zii manawun. ²² Aonaa pa'ina'o toma-kariwai riwunii paidauzo-kao kaiwapa-kariwai'i naa riwunii kinnaa[§] zo'iti. Upaida-kao an uzo'iti, riwunii kataman dono, sariaapa'o nii riwunii

---

[†] 2:16 Pharisee: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apanaada-kinao di'ii. [‡] 2:18 sanadinpan: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. [§] 2:22 riwunii kinnaa: wine kinnaa. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apanaada-kinao di'ii.

tada'okanuzu na'iki uwakudinan nii, ukinnaa aona'o ni'i naa ukaiwaa-kao powa'a kapam. Uruu idi pa'ina'o riwunii toma-kao an, pa'ina'o nii ukinnaa toma-kao kapam.”

Sookapa-karu Kamoon naobanaa

(Matthew 12:1-8; Luke 6:1-5)

²³ Jesus dobatapan zakapu zo'an Sookapa-karu Kamoon dono. Utominapa-kidaniinao makopaanan pu'u utuma, ikaraowaanan paoribai wheat aka inikapaanan naazu. ²⁴ Na'a'o Phariseenao ituma. Sariapa ikian Jesus ati, “Putukapa, putominapa-kidaniinao, aonaa iizo'atin mani wakakinaorinaa wuru'u isha'apatanuz kaikapa'ora'a Sookapa-karu Kamoon dono.”*

²⁵ Jesus dako'atin idyaun, ukian, “Aonaa mooko utukapauzon kaarita ida'a'oraz usaadinpan kanom King David sha'apatauzonii, tawuru'u uzamazin dono'oraz paminauda'unao tuma? ²⁶ David morotan Tominkaru Dapu iti, na'iki unikan bread taa-kariwaiz Tominkaru ati. Faadaa Abiathar kazowautapan dono'o Tominkaru Dapu, wuru'u ina'apainapanuz. Wakakinaorinaa kiauon pu'u soo faadaanaou'o nii nika wuru'u breadiz. Mazan David upu'u unikanuz na'iki utaa kapamaz paminauda'unao ati.”

²⁷ Udauna'an powa'a zii ukian i'ati, “Sookapa-karu Kamoon toma-kao pidan ati'o, aonaa pidan toma-kao Sookapa-karu Kamoon ati. ²⁸ Ukau'an Daonaiora Aokazi iki'o, uruu Sookapa-karu Kamoon Naobanaa pa'an.”

3

Pidan aona'o uka'u kaimanan

(Matthew 12:9-14; Luke 6:6-11)

¹ Jesus makon naa powaa iti synagogue iti, na'ia'o pidan aona'o kanom usha'apatan paka'u mawakan idi. ² Na'a'o

---

* **2:24** Phariseenao ati, Jesus tominapa-kidaniinao kaudinan wuru'u ikaraodanuz wheat aka kida Sookapa-karu Kamoon dono.

pidannao Phariseenao bii'i, ãaipan patukapan Jesus sha'apatan pana'iti'o aimakaan pakakinaorinaa ai. Uruu idi ãaipan naa patukapan ukakudan nii mani wuru'u pidanaz Sookapa-karu Kamoon dono oo aonaa. ³ Jesus kian wuru ati'i pidanaz aona'oraz uka'u kaimanan, “Puwa'ati da'ati'i pidannao kanaapu ati.” ⁴ Udauna'an Jesus pishaan pidannao kaikapa'a: “Na'apa dii kakinaorii aipan washa'apatinan Sookapa-karu Kamoon dono? Wakaminka'uta oo wapataka'uta wairiban? Wakakuda oo wazowii pidan?” Mazan aonaa karikaonan ïdako'atin uparadan. ⁵ Uruu idi Jesus to'oran, uawunuudanaan ï'ati. Una'apan pu'u tuukii ukasha'ora-kidan ïdyaun, ïkashadamikin pu'u. Uruu daunan'an ukian pidan ati, “Putunuuta puanoba.” Utunuuta'akanuzu, sariapa uka'u saabaina'akan. ⁶ Uruu idi'i naa Phariseenao mako'okan naa synagogue iki, ïmiitiniipan Herod pidanannao tuma, na'iki ïbaokopatan padi'itinpan ãaipan pazowian Jesus.

Iriba'o pidannao karishii danoma'a ïbaokopatinan

⁷ Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma Galilee Karishiiz danoma iti, na'iki iriba pidannao da'anpan uruu na'iti. ïwa'atin Galilee Baara iki, Judea Baara iki, ⁸ na'iki Jerusalem iki kida. Na'iki ba'orainao wa'atin kida Idumea Baara iki, waoko itanpu'oraz Jordan Wa'o ai baara iki, na'iki ba'orainao Tyre na'iki Sidon Baara iki kida. Ipai wuru'u pidannao kaawanuz na'ati ïabatan idi'o Jesus sha'apatan kaiman kida'o aimakaan. ⁹ Pidannao iriban idi utukapan, udyuudan patominapa-kidaniinao na'akan kanawa pa'ida'ati, aonaa uaipan pidannao chakatinan pa'ida'ati. ¹⁰ Usha'apanum kau'an ukakudan daunan'an iriba karinainao pidannao, na'iki ba'orainao dikintinan ãaipan papishatan uruu. ¹¹ Na'apainim karikaonan pidan kaina'a'o oia'o doronai u'ida'a tukapan Jesus, sariapa

udorauta'akan ukanaapu ati pakadakoinan tuma, ukian u'ati, “Pugaru mishi, mishi'o Tominkaru Dani!”

¹² Mazan Jesus kakinaowan oia'o doronainao ma'ozaka'o ida'an. Ukian, “Mana'a pa'i ukowaada'ana'a kanom kaduz wuru'u õgaruz.”

Jesus zaamatan 12 pidannao patominapa-kidaniinao bii iki (Matthew 10:1-4; Luke 6:12-16)

¹³ Jesus makon naawazi paawa iti, na'iki'i naa udapadan pa'ida'ati pidannao paaiapaniinao. Uruu idi ãmakon u'idi'iti. ¹⁴ Ñbii iki'i naa uzaamatan 12 pidannao. Udakotan ãdyaun apostlenao* nii. Jesus kian pazaamataniinao ati, “Õzaamatan unao mashaapa'o nii õtuma. Õdyuudan nii unao kakuwaapatina'o nii kaimana'o parada-karu dau'u, ¹⁵ na'iki õtaan nii uma'ozaka-kinaa nii uwaata-kinaa nii oia'o doronainao.”

¹⁶ Kaikapa'o ã'uu kida wuru'u 12 uzaamataniinaouz: Simon (Jesus ka'uutaniazu Peter kii), ¹⁷ James na'iki John, Zebedee dainao (Jesus ka'uutan ãdyaun Boanerges kii, “Toroanaru kawanuinao” kia'o wuru'u ãdakota-kaoaz), ¹⁸ Andrew, Philip, Bartholomew, Matthew, Thomas, James Alphaeus daniz, Thaddeus, Simon uruu zaamatanpauzoz pidannao di'iti, tiwautauzonaouz pawaatan Romannao, ¹⁹ na'iki Judas Iscariot, kaakapa'oraz Jesus.

Pidannao kian kaina'a oia'o doronainao zowaunaa Jesus ida'a

(Matthew 12:22-32; Luke 11:14-23; 12:10)

²⁰ Udauna'an Jesus kiwan pasookapauzo-kizi kabaun iti'i naa. Na'ii iriba pidannao kasaba'ukinan u'ida'ati koshan; uruu idi Jesus, patominapa-kidaniinao tuma, aona'a naa ãaitapan na'apam panikan pawanyukunuu.

---

* **3:14** apostlenao: dyuuda-kariwai kakuwaapa'anan Tominkaru naobanai-tinan dau'u.

²¹ Uiribannao abatan idi uunamunaa, sariapa ïmakon ïna'ananuzu, “Madoronaita'a naa uruu, padi'itinpan idi tuukii!” pidannao kian idi.

²² Tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, wa'atiinao Jerusalem iki, kian, “Kaina'a Beelzebul† u'ida'a, oia'o doronainao naobanaaz, uruu taa'oraz pama'ozakan u'ati, uwaata-kinaa nii oia'o doronainao.”

²³ Jesus dapadan pidannao pa'ida'ati, uparadan ï'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an, “Na'apam nii mooko Satan kodita-kidan Satan? ²⁴ Aizii wiizai buutinan an mani na'iki ïmizaataakan pa'atiaaka, aona'o nii ïmashaapan kaiman. ²⁵ Pidannao mashaapainao bauda'apa'o kabaun ida'a buutaakapan an mani na'iki ïmizaataakan pa'ati-aaka, aona'o nii ïmashaapan kaiman. ²⁶ Ukau'an Satan tonaazinaa mizaataakapan an pa'atiaaka, katokon-tina'o nii unaobanai-tinpan.

²⁷ “Aonaa turuu pidan morotinan na'iki ukoidapan ma'ozaka'o pidan dapu iki, soo udodoo-ka'o an ki-wiin zii, udauna'an turuu usha'apauz kida koidapaka'o. ²⁸ Õkowaadan nii pu'ati turuu pidannao sha'apatanii oii kida'oraz so'ota-ka'o ï'ai na'iki ipai wuru'u ïdakomikitinanuz. ²⁹ Mazan na'ia'oram pidan dakoopa'oraz Kaimana'o Doronaa, aona'o nii u'oian so'ota-ka'o u'ai, karikaonanu'o nii u'oian naa.” ³⁰ Jesus kian kaikapa'a, pidannao kian idi, “Kaina'a oia'o doronai u'ida'a.”

*Jesus daro na'iki u'inawuzunao
(Matthew 12:46-50; Luke 8:19-21)*

³¹ Udauna'an Jesus daro na'iki u'inawuzunao kaawan, ïna'ian paniba ii ïkadishitapan. ïdyuudan paparadan u'idi'iti, ïaipan uwa'atin pa'ida'ati. ³² Iriba'o pidannao sakanatapainauz udazaba an kian u'ati, “Kaina'a pudaro,

---

† 3:22 Beelzebul: ba'oran kaarita ida'a udakota-ka'o Beelzebub kii. Uruu Satan.

pu'inawuzunao na'iki pudadakoonao paniba ii, ñaipan pugaru.”

³³ Jesus dako'atin na'iki upishaan ñdyaun, “Kanom òdaro nii? Kanom ò'inawuzunao nii?” ³⁴ Uawunuupan padazaba ainao ati, “Dii òdaro na'iki ò'inawuzunao. ³⁵ Kanom sha'apata'o Tominkaru aiapanii, uruu ò'inawuzu, òdadakoo, na'iki òdaro.”

4

Pidan paopauzo daua'o (*Matthew 13:1-9; Luke 8:4-8*)

¹ Jesus kakinaopan koshan Galilee Karishiiz danoma ii. Pidannao iriban idi, Jesus paidinan kanawa zo'iti, na'ia'a naa usakanatapan. Kanawa mashaapan munapo zaa karishii danoma ai, na'iki iribainao pidannao ipai ñkadishitapan karishii danomata kida.

² Jesus tominapatin-kidan pidannao di'itinapa-kinoo kuwai kida ida'an. Ukian ñ'ati, ³ “Aizii uabata! Kaina'a pidan makon upaowinpa'anan. ⁴ Zakapu baara ia'a naa upararaan naa uudai kida. Ba'oran uudai kida waotan dunapota karikaonan. Udauna'an kotu'uznao kaawan na'iki ñnika'akan naa kidaz.

⁵ “Ba'oran kida waotan kuba baara iti, kaina'a'o kapam masakauda'u imi'i upaawa an. Uruu idi kadiman uudai kida sodan. ⁶ Mazan udauna'an kamoo wiichan tuukii, sariapa uaradadan pa'ina'o paoribai kida. Kadiman paoribai mawaka'akan, usha'apanum kau'an aonaa ñishataba'u kida morotan munapo imi'i ka'azo iti.

⁷ “Na'iki ba'oran kida waotan kaiwada-karu bii an. Soda padamata ñdyaun, mazan aona'a naa ñkaakan, kaiwada-karu dikinidan idi ñdyaun kamoo ai.

⁸ “Mazan ba'oran kida waotan kaimana'o imi'i baara iti. Uruu idi uudai kida sodan na'iki ñtuubarun atii ñkaakan:

bauda'apa'o kaakan u'aka 30, ba'oran 60, na'iki ba'oran aka 100.”

⁹ Jesus kian, “Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!”

Kanom ni'o Jesus kaiwaan di'itinapa-kinai kuwai
(Matthew 13:10-17; Luke 8:9-10)

¹⁰ Pidannao kiwan dauna'an, Jesus wa'akinan 12 patominapa-kidaniinao tuma, na'a'o kapam baokoinao utominapa-kidaniinao. Ìaipan ukowaadan pa'ati masha'apanna'o ida'an wuru'u di'itinapa-kinai kuwai kidaz.

¹¹ Ukian ì'ati, “Õkainaabatanii u'ati wuru'u aona'oraz ukowaadauzo-kao, na'apam Tominkaru naobanaitapa-kao, mazan ba'orainao ati òkakuwaapan nii soo di'itinapa-kinai kuwai kida ida'an pa'an. ¹² Ukau'an,

ĩtukapan nii kanom òsha'apatanii,
mazan aona'o nii ìaitapanuz.

Ìabatan nii òparadan kida,
mazan aona'o nii ìtaapanuzu.

Ìaitapan an maniz, ìtanawatin mani Tominkaru di'iti,
na'iki uso'otan mani ì'oian kida ì'ai.’”*

Jesus kainaabatan wuru'u di'itinapa-kinai kuwaiz
(Matthew 13:18-23; Luke 8:11-15)

¹³ Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Aonaan an uaitapan wuru'u di'ora'a di'itinapa-kinai kuwai, na'apam nii mooko uaitapan ba'oran di'itinapa-kinai kuwai kida? ¹⁴ Paopauzo paowan kaimana'o kuwai Tominkaru di'iki'o. ¹⁵ Pabi'i kida pidan na'apa wuru kawanu'u uudai kida waota'oraz dunapota; ìabatan pu'a'a naa Kaimana'o Kuwai, Satan kaawa'akan ì'ida'ati, ipai ukazata'akan ì'ai wuru'u kaimana'oraz kuwai paowa-kariwaiz ì'ida'a.

---

* 4:12 Isaiah 6:9-10

¹⁶ “Baokoinao pidannao, ñnao uudai kida kawanu'o, waota'oraz imi'i di'iti, kuba baara paawa ana'oraz. Ñabatan dono Kaimana'o Kuwai, konaukii ñzaamatanuzu, ¹⁷ mazan aonaa ñtaapan wuru'u kakinaorii kotua'iki pa'i-da'a kida. Masakauda'u karikaonan ñtaapanuzu. Na'apainim ñsha'apata'azoo-kaos an oo ñpataka'uta'azoo-kaos an Kaimana'o Kuwai dikin ii, sariapa ñtanawatinan powaa iti pamishidan ai wuru'u kaimana'oraz kuwai.

¹⁸ “Baokoinao pidannao, ñnao uudai kida kawanu'o, waota'oraz kaiwada-karu kida sakodata. Ñnao, ñabata wuru'u kuwaiz, ¹⁹ mazan ñdi'itinpan aimaakan aiapa-kaos dau'u, na'iki kasha'apauzi-karu dau'u, na'iki ñaipaa-bi'ian ipai pabi'inaaka sodi kida'o aimaakan. Uruu idi ñmanyukunuutan naa wuru'u kuwaiz. Na'iki aona'a naa ñsha'apainpan kaiman kuwai kawana'ati.

²⁰ “Mazan baokoinao pidannao, ñnao uudai kida kawanu'o waota'oraz kaimana'o imi'i baara iti. Ñabata wuru'u kuwaiz na'iki ñmishida, tuukii ñtaan panyukunuu atiz. Ñkaakan bauda'apa'o aka 30, ba'oran 60, na'iki ba'oran 100 manawun.”

Lampa, boon waranu a'o

(Luke 8:16-18)

²¹ Udauna'an Jesus kian ñ'ati, “Pidan suuan an lamp kabaun nazo ii, na'iam umuuda-kaos, boon waranu'u oo bed waranu ii? Aonaa doko'o mani umuuda-kaos, aimaakan paawa'a? ²² Kanom dizinpa'o utaapa-kaos, na'aka-kaos nii kanada'o ida'ati. Na'iki kanom taratapa-kariwai, da'ata-kaos niiz. ²³ Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!”

²⁴ “Punyukunuuapa pakawan puabatani; puna'apan an, uruu kawana'ati'o nii puaitapan. Na'iki powa'a'o nii zii manawun puaitapan taa-kaos. ²⁵ Pidan zaamata'o

ōkakinaori, powa'a'o nii zii uaitapan taa-kao. Mazan pidan aona'oraz uabatan ōkakinaori, aona'o nii na'apainim uaitapan taa-kao.”

*Jesus kowaadan kuwai
uudai sodan daua'o*

²⁶ Jesus kakinaopan koshan, ukian, “Tominkaru Naobanai-tinan kaikapa'ora'a. Wuru kawanu'u pidan paowanuz uudai pazakapun ii. ²⁷ Udauna'an uda'awun aiwaka'an, wakanadan pu'u upokodapan, mazan uudai sodan naa. Aonaa uaitapan na'apam dii usodan. ²⁸ Paaipan ati'o imi'i soda-kidan uudai, atii ukaakan. Kiwiin shomada sodi'o nii zii ukadunaa koditan atii udyaupain, udauna'an ukaakan. ²⁹ U'aka dyuuan dono'o naa, pidan dukutan naazu pasooparan idi, ukamoon kaawan idi'i naa.”

*Kuwai mustard uuda daua'o
(Matthew 13:31-32, 34; Luke 13:18-19)*

³⁰ “Kanom kawanu'o dii wuru'u Tominkaru Naobanai-tinanuz?” Jesus kian. “Kanom kaduz di'itinapa-kinai kuwai mani turuu wakaiwaan wakowaada-kinaa niizu? ³¹ Kaikapa'o wuru'u: Pidan paowan papaoriba mustard uuda imi'i di'iti, uruu duusodi'o ipai ba'oran paoribai kida uuda ai. ³² Usodan dono'o naa powa'a zii utuubarun ipai paoribai paowa-kariwaiz zakapu ia'o ai, na'iki ukawo-dainan iriba. Uruu idi iriba kotu'uz toman pashimaka kida na'apain ĩdikindinan uwaranu'u.”

³³ Jesus tominapa-kidan pidannao soo di'itinapa-kinai kuwai kida ida'an, wuru kida kawanu'u. Utominapa-kidan ĩdyaun masakauda'u ĩaitapan kawana'ati. ³⁴ Aonaa na'apainim umakaiwaakan di'itinapa-kinai kuwai pakakinaowapa-kinaa nii, mazan paba'oranin dono patominapa-kidaniinao tuma, na'apaini'o nii zii

ukowaadan ĩ'ati masha'apanna'o parada-karu ida'an wuru'u kuwai kidaz.

*Jesus mashaadan ma'ozaka'o awaru
(Matthew 8:23-27; Luke 8:22-25)*

³⁵ Na'apain uruu wachuupunin, Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Wamako'o naa karishii baza iti.” ³⁶ Uruu ĩwa'aka'akan naa pidannao, ĩpaidinan naa kanawa zo'iti, uruu ĩmakon naa. Kaina'a kapam ba'orainao kanawa zo'an kida makon ĩtuma. ³⁷ Masha'apakiaka ma'ozaka'o awaru kaawan na'iki sariapa udaru'o wunu paran kida daawadaan kanawa, maonapa kida unaraadanuzu. Atii wunu paidina'aka kanawa zo'iti. ³⁸ Jesus, uda'awun pa'an, kaimanaiman ukawiizi-baaratan pazowau kanawa tokon itinapu. Sariapa utominapa-kidaniinao pokowauanuzu, na'iki ĩkian u'ati, “Tiichaa. Aonaa mooko pudopii-kidan waunao? Taa'azo'o naa wanaraan.”

³⁹ Sariapa Jesus pokoda'akan na'iki ukian awaru na'iki wunu paran ati, “Pumashaadin!” Sariapa awaru mashaadina'akan na'iki wunu paran sooka'akan naa kapam. ⁴⁰ Udauna'an sariapa Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Kanom nii dii utarian? Aonaa zii mooko umishidan?” ⁴¹ Mazan tuukii ĩtarian manawun, na'iki sariapa ĩkian pa'atiaaka kida, “Kandii kaduz dii pidan uruu? Atii awaru na'iki wunu paran izo'ati zii uparadan.”

5

*Jesus kodita-kidan oia'o doronainao pidan di'iki
(Matthew 8:28-34; Luke 8:26-39)*

¹ Jesus na'iki utominapa-kidaniinao kaawan baza ia'o karishii danoma iti, Gerasa Baara itinapu. ² Jesus maratinan pu'u kanawa zo'iki, pidan ikodapan uruu, kodita'aka'o baaranai iki, ka'unaru kida di'iki.* ³ Wuru'u pidanaz oia'o doronainao zaamatapanii. Una'auzion umashaapan baaranai an. Aona'a naa kanom ka'itan padodotan uruu powa'a. ⁴ Iriba'a naa pidan-nao tiwaan pawatudan uanoba na'iki utaba'u, mazan ipai ubidita'akan chain, wuru'u pawatudapa-kinao kidaz. Uma'ozakan idi manawun aona'a naa turuu uzaamata-ka'o. ⁵ Una'iakapan baaranai ii aka na'iki midukuo ii aka, wakanadan pu'u na'iki aiwaka'an ukadakoinpan na'iki ipai utazaubi'ian pamada kuba idi.

⁶ Munapo zii utukapan Jesus, sariapa udiman u'ida'ati na'iki ukodoru'ukan ukanaapu ati, ⁷ na'iki ukadakon diiwa'o ida'an, "Jesus, Tominkaru Umanawunu'o Dani! Kanom dii puaipan õ'ai? Tominkaru uu ida'an, õpishaan pugaru aonaa shoman pupataka'uta'ana'a õgaru," ukian. ⁸ Wuru'u uparadanuz kaikapa'a, Jesus dyuudan idi'o oia'o doronainao so'otinan u'ai.

⁹ Jesus pishaanuzu, "Na'apam pu'uu?"

Pidan kian, "Õ'uu Iribainao, iriba'o wuru'u waunaouz!" ¹⁰ Tuukii upishaan Jesus aonaa kizi udyuudan oia'o doronainao na'ia'o amazada ai.

¹¹ Na'ia'o iriba'o kooshinao kasaba'ukinpan naawazi za'an, iaroapatinan. ¹² Uruu idi oia'o doronainao pishaan Jesus tuukii, "Turuu shoman pudyuudan wamorotan kooshinao di'iti."

¹³ "Turuu!" Jesus kian. Uru'u naa ikodita'akan pidan di'iki, imorota'akan naa kooshinao di'iti. Iriba'o wuru'u kooshinaouz ikoda mani 2000 idyaun. Na'iki'o idima'akan

---

* ^{5:2} Uruu dono pidan baaranaa, aonaa imi'i ida'a'a mani. Kuba uun ii kida'o pa'an.

atii tawudapu an, atii ñwaotan karishii baoko iti. Uruu idi ipai ñnaraan.

¹⁴ Uru'u naa kooshinao taapikinao dima'akan naa, ñkakuwaapa'ana'akan naa donoi ia'o pidannao ati, na'iki baokoinao ati kawiiizi-tinpainauz donoi dawun ii kida. Sariapa pidannao makon na'iti ñtukapa ipai wuru'u sha'a-pa'oraz na'ii. ¹⁵ Ñkaawan Jesus ida'ati, ñtukapa wuru'u pidanaz iriba'oraz da'i oia'o doronainao u'ida'a. Na'a usakanatapan kakamichantimpa'a naa, aita'pina'a naa kapam. Tuukii ñtarian. ¹⁶ Pidannao tukapainauz kanom sha'apan, ñkakuwaapan naa ba'oran pidannao ati wuru dau'ana'a oia'o doronainao zaamatapauzoniaz da'i pidan, na'iki kooshinao dau'u. ¹⁷ Uruu idi tuukia'o ida'an ñpishaan Jesus, ñaipan umakon pawiiizi iki.

¹⁸ Jesus paidina'azon pu'a'a naa kanawa zo'iti, pidan so'ota-kariwaiz oia'o doronainao u'idi'iki, kian Jesus ati tuukia'o ida'an, “Ñmako kizi putuma!”

¹⁹ Aonaa Jesus taapadan umakon patuma. Mazan ukian u'ati, “Pukiwa'a naa pui'ribannao di'iti, pukowaada'an kizi kanom Naobanai sha'apata pu'ati, ukaimanan idi ukaminka'utan pugaru.”

²⁰ Uruu idi pidan kiwa'akan naa, na'iki ukakuwaa-paanan 10 wiizainao Decapolis Baara an kidainao pidannao ati. Ipai ukowaadan pidannao ati Jesus sha'apatanii kida pa'ati. Na'iki ipai abatainao ukuwaa, tuukii ñdi'itinpan udau'u.

*Jesus kakudan zun sodi na'iki maskonnao izaipaiba
(Matthew 9:18-26; Luke 8:40-56)*

²¹ Jesus kiwan patominapa-kidaniinao tuma powaa iti karishii baza iti kanawa ida'an. Na'ii iriba pidannao kasaba'ukinan udazaba an awauta. ²² Udauna'an pidan

Jairus kia'o u'uu kaawan Jesus ida'ati, uruu kazowau-tapauzo synagogue pawii zi. Utukapan Jesus, sariapa ukodoru'ukan, udawukan Jesus kanaapu iti ukidiba ida'a. ²³ Na'iki tuukia'o ida'an manawun upishaanuzu uaipan pakaminka'uta-ka'o. Ukian Jesus ati, "Ōdani sodi zun maonapa'a naa omawakan. Turuu pumakon na'iti pupishata kizi puka'u idi oroo, okakuda kizi na'iki oziwu kizi powaa iti."

²⁴ Udauna'an Jesus makon naa utuma. Iriba pidannao makon kapam ituma, atii chakata imashaapan udazaba an kida.

²⁵ Na'a'o zun izaipaiba pidannao bii'i. 12 wunu obaiatinan. ²⁶ Omakoni'i naa kiwiin bakadun kida daakataanao di'iti, na'iki ipai'i naa otaan papuraatan i'ati. Oaipan pakakudan padamata, mazan kii'an oizain tuukiidinan naa powa'a zii manawun. ²⁷ Oabatauzon idi Jesus sha'apatan umanawunu'o aimaakan, omakon naa pidannao bii an Jesus dawu'ati. ²⁸ Okian pa'ida'a, "Ōpishatan an ukamichan karikaonan, kaimana'o nii ōkakudan."

²⁹ Opishata'akan naa uchaakitan za'aba'i, sariapa oizaipan shabata'akan; na'iki kaiman oabatina'akan paka'azo ii, pasaabaa-ka'o idi pabaiatinan ai. ³⁰ Sariapa Jesus aitapan pama'ozakan sha'apatan aimaakan umanawunu'o. Utanawatina'akan powaa iti iriba'o pidannao zikonu'u, upishaan idyaun, "Kanom pishata'oraz ōkamichan?"

³¹ Utominapa-kidaniinao dako'atin uruu, "Puaitapanii iriba pidannao pudazaba an kasaba'ukinpan. Kanom nii mooko pupishaan kanom pishata'oraz pugaru?"

³² Mazan upu'u Jesus awunuudanaan utukapa'azon kanom pishata'oraz paugaru. ³³ Wuru'u zunaz oaitapanii kanom sha'apan pa'ati, sariapa owa'atin panaka-nakaan

na'iki patarian bii'i Jesus ida'ati. Okodoru'ukan maon-apa ukanaapu'u, na'iki okowaadan Jesus ati ipai kanom sha'apan pa'ati. ³⁴ Jesus kian o'ati, “Pumishidan idi'o pukakudan. Pumako'o naa, punyukunuu kaimanan tuma, pukakuda-kaoa'a naa shaa pubaiatinan ai.”

³⁵ Jesus kadakotinan pu'u zii, pidannao kaawan Jairus dapu iki kuwaita'anainao u'ida'ati. Sariapa ikian, “Mari-na'a naa Tiichaa, mawaka'aka'a naa pudani!”

³⁶ Mazan Jesus aonaa utauan panyukunuu ati na'apa'o-ram iparadan, na'iki sariapa ukian Jairus ati, “Mana'a putaria'a naa, mazan pumishida pa'an.” ³⁷ Udauna'an aonaa utapadan ipai pidannao makon patuma, soo un-a'aka Peter, James na'iki John James inawuzuz patuma karikaonan.

³⁸ Ikaawan Jairus dapu iti, na'ii Jesus tukapan iriba pidannao kasaba'ukinpan na'iki i'zaadinan diiwa'o ida'an. ³⁹ Jesus morotan kabaun nazo iti na'iki sariapa ukian pidannao ati, “Kandii nii mooko uzaadinan kaikapa'a? Mana'a ukasha'ora'ana'a! Aonaa koraidaonaa mawakan mani wuru'u. Soo oda'awupan karikaonan.”

⁴⁰ Mazan ishaazootinan udau'u, pamamishidakan idi uparadan. Sariapa udyuudan ikoditan kabaun nazo iki; una'akan soo koraidaonaa daronao na'iki paminauda'u-nao, umorota-kidan idyaun koraidaonaa washatinpan di'iti.

⁴¹ Jesus zaamatanuzo paka'u kadu iki na'iki ukian o'ati, “Talitha koum.” Kaikapa'o wuru'u parada-karuz: “Zuna sodi, okian, pukadishita,” kia'o wuru'u. ⁴² Sariapa okadishita'akan na'iki ochi'ika'akan naa. (12 owunun wuru'u zun sodiz.) Okakudan idi, tuukii idi'itinpan. ⁴³ Mazan Jesus kian i'ati, “Mana'a pa'i ukowaada'ana'a udau'an.” Na'iki ukian kapam i'ati, “Utaa'a naa owanyukunuu nii.”

6

*Aonaa Jesus aiapa-kao Nazareth ii
(Matthew 13:53-58; Luke 4:16-30)*

¹ Udauna'an Jesus makon padyaupai-kizi wiizai iti patominapa-kidaniinao tuma. ² Sookapa-karu Kamoon dono utominapa-kidan pidannao synagogue ii. Iriba pidannao na'iainao abatan ukuwaa, tuukia'o ida'an manawun ïdi'itinpan. "Na'iki dii uaitapan ipai wuru'u?" ïkian. "Kanom taanii u'ati uaitapa-kinnaa nii? Na'apa dii usha'apatan umanawun kida'o aimaakan, aona'o watukapauzon?" ³ Aonaa carpenter mani uruu, Mary daniz? Aonaa James, Joseph, Judas na'iki Simon inawuzu mani wuru'u uruuz? Aonaa mooko udadakoonao mashaa-pan da'a'a?" Aonaa ïmishidan, na'iki aonaa ïnyukunuu-atin wuru'u usha'apaapanii kidaz. ⁴ Jesus kian ï'ati, "Tominkaru prophetinnao naubaa-kao ba'oran wiizai ii kida, mazan pawii'izi, aonaa uiribannao na'iki ba'oran pidannao naubaan uruu!" ⁵ Uruu idi aonaa Jesus sha'apatan umanawun kida'o aimaakan na'ii, soo masakauda'u karikaonan, upishatan karinainao paka'u idi na'apain ukakuda ïdyaun. ⁶ Tuukii manawun udi'itinpan ïdau'u ïmamishidakan idi paugaru.

*Jesus dyuudan
12 patominapa-kidaniinao
(Matthew 10:5-15; Luke 9:1-6)*

Udauna'an Jesus makon naa ipai wiizai kida kawana'ati; na'ii ukakinaopan ipai pidannao. ⁷ Udapadan 12 patominapa-kidaniinao baokopa pa'ida'ati. Udauna'an udyuudan naa ïmakon dya'utam kida. Utaan ma'ozakakaru ï'ati, ïkodita-kida-kinnaa nii oia'o doronai kida.

⁸ Udauna'an ukian ï'ati, "Mana'a pa'i una'aka'ana'a aimaakan kida utuma umakon an, soo uwadookori pa'an.

Aonaa una'aka'ana'a wanyukunui, oo usaakon, oo upu-
raatan kida. ⁹ Pukaiwada pudazkidi. Aonaa puna'aka'a
naa ba'oran pushooton.” ¹⁰ Jesus kian ĩ'ati kapam,
“Na'iam udapaapa-kao kaiman, na'ii usookadin uruu
kabaun di'ii atii udobata'azon kawana'ati ba'oran wiizai
iti. ¹¹ Ukaawan an na'ia'oram wiizai di'iti, ĩmadapaapakan
an unao kaiman oo ĩmaabata'azookan an ukuwaa, udo-
bata na'iki uparauda'aka imi'i ukidiba iki kida, ĩaitapa kizi
papataka'uta-kao nii.” ¹² Uruu idi ĩmako'okan kida'a naa
ĩkakinaopaanan pidannao ĩtanawatin kizi'i naa pa'orian
kida ai.

¹³ ĩkodita-kidan iriba oia'o doronainao kida pidannao
ai, na'apain iriba ĩramaudan pidannao olive oil* idi na'iki
ĩkakudan ĩdyaun.

*John Chikaawunuupauzo
mawakan daua'o*

(Matthew 14:1-12; Luke 9:7-9)

¹⁴ King Herod abatan Jesus kaunamanaan ipai
amazada kawana'ati. Pabi'i kida pidannao kian, “John
Chikaawunuupauzo kakuda'oraz powaa iti! Uruu
idi'o wuru'u kaina'a uma'ozakan usha'apata-kinaa nii
umanawun kida'o aimaakan.” ¹⁵ Ba'orainao kian, “Uruu
Elijah!” Ba'oran kian, “Uruu prophet, kotua'o Tominkaru
prophetin kawanu'o.” ¹⁶ Herod abatan idizu, ukian, “Uruu
John Chikaawunuupauzo! Ōdukuta-kidani'i naa sha'atii
ukanau, mazan kaina'a ukakudan powaa iti.”

¹⁷ Kaikapa'o da'i wuru'u John zowiauzo-kaoaz. Herod
dyuudan John zaamata-kao, udodota-kao na'apain
utaraa-kao. Herod sha'apatan wuru'u kaikapa'a Herodias
aipan ati'o, uzaamataniaz paudaiaro nii, pa'inawuzu
Philip daiaroz. ¹⁸ John Chikaawunuupauzo aonaa

* **6:13** olive oil: oil toma-kariwai olive aka di'iki. Putukapa kaarita tokon ii,
Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

umashaadan pakadkotinan Herod ati kaikapa'a: "Aonaa Tominkaru kashaapan pidan zaamatan pa'inawuzu daiaro!" ¹⁹ Uruu idi'i naa Herodias to'ora-kizaitapan John, oaipan pazowii-kidanuzu. Mazan Herod kazannaatapa uruu. ²⁰ Herod tarian John ai, uaitapan idi kaimana'o na'iki umanawunu'o pidan uruu. Una'apan idi utaapan uruu kaiman. Unaudapa paabatapan John paradan pa'ati, panyukunuu kasharutinpan pu'u padamata tuukii, ipai John paradan kawana'ati pa'ati.

²¹ Herod shakatan kamoo kaawan dono'o naa, Herodias kian, "Aizii turua'o nii òkaunaatinan John ati." Na'apain, Herod dapadan ipai umanawun-tinpainao pidannao, soldyaa zowaunaanao kida na'iki kazowautapainao pairibannao Galilee Baara ii. ²² Herodias dani mawuusa morotan na'iki okonaupan naa. Tuukii Herod na'iki upidanannao konaukii-kidanuzo. Uruu idi'i naa King Herod kian o'ati, "Na'ia'oram aimaakan puaipan, òtaan nii pu'ati. Pupishaa ò'ai! ²³ Mishi'o òparadan, òtaan nii pu'ati kanom puaia-panii, turuu òtaan pu'ati pazikon an òsha'apauz."

²⁴ Na'iki'o mawuusaba koditan opishaa'anan padaro kaikapa'a: "Kanom turuu òpishaan u'ai?" Odamo kian, "John Chikaawunuupauzo zowau, pukii." ²⁵ Kadimana'o ida'an okiwa'akan king di'iti. Okian, "Òaiapa putaan ò'ati aizii da'a'a John zowau paraapi nazo'o." ²⁶ Uruu idi tuukii king kasha'oran, mazan aona'a naa turuu upana'adan paparadan: ipai pidannao abatan wuru'u upishaanuz oroo. ²⁷ Sariapa udyuuda'akan soldyaa na'anan John zowau taraa-kizai iki. Soldyaa mako'okan udukuta'akan naa John kanau. ²⁸ Udauna'an ukaawa-kidan naa paraapi ida'anaz utaan naa zun atiz. Udauna'an zun taan naazu padaro ati.

²⁹ John tominapa-kidaniinao abatan idi'i naa uzowii-kao, ñnankan naa John nanaa, ñdidan naa kapamazu.

Jesus paan 5000 pidannao

(Matthew 14:13-21; Luke 9:10-17; John 6:1-14)

³⁰ Jesus dyuudaniinao kaawan u'ida'ati powaa ati, na'apain ipai ĩkowaadan pakakinaopan dau'u pidannao, na'iki kanom pasha'apata. ³¹ Iriba pidannao kaawa-kaawan Jesus ida'ati, baokoinao kiwa-kiwan pu'u kapam, aonaa kowas na'apam naa ĩaroopan. Uruu idi Jesus kian ĩ'ati, “Wamako amazada iti pidannao ai, usookapa kizi masakauda'u na'ii.” ³² Uruu ĩmako'okan naa baza iti kanawa ida'an pidan aonaa-kizi itinapu. ³³ Upu'u iriba pidannao tukapan ĩmakon, na'apain ĩaitapa ĩdyaun. Uruu idi ipai pidannao makon kadimana'o ida'an wiizai kida iki unaawa an. ĩkaawan kiwiin Jesus makopa-kizi iti.

³⁴ Jesus maaratinan kanawa di'iki, utukapa iriba pidannao, tuukii ukasha'oran ĩdau'an, utukapan idi kaznizonao kawan ĩdyaun, aona'oraz ĩkataapikin. Uruu idi dobata ukakinaotan ĩdyaun. ³⁵ Wachuupun idi'i naa, utominapa-kidaniinao kian u'ati, “Wachuupu'unan naa wuru'u, na'iki da'a'orazu amazada'a'o karikaonan wuru'u waunaouz. ³⁶ Pudyuuda'a naa shoman wuru'u pidanaouz, maonapa'o zakapu oo wiizai kida di'iti ĩtorii'an kizi pawanyukunuu nii.”

³⁷ “Unao mishi'oraiman taa ĩwanyukunuu nii.” Jesus kian.

ĩpishaan uruu, “Puaiapa sha'a watoriankan ĩwanyukunuu nii 8 kauzu kaudin-karu winipinaa ida'an?”†

³⁸ Uruu idi Jesus pishaan ĩdyaun, “Na'apauda'um bread kaina'a u'ida'a? Utukapanaka.”

ĩawunuutankan dauna'an, ĩkian u'ati, “Kaina'a baka'iauda'u breadnao na'iki dya'utam kopaunao sodi kida.”

---

† 6:37 8 kauzu kaudin-karu winipinaa: Greek paradan ida'an 200 denarius ati'o.

³⁹ Udauna'an Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao sakanata-kidan pidannao, katoontinapa kida ko'ori'o pinidi paawa an. ⁴⁰ Uruu idi pidannao sakanatan katoontinapa kida, bauda'apa'o ida'a 100, ba'oran ida'a 50. ⁴¹ Jesus zaamatan wuru'u baka'iauda'u'oraz breadnao na'iki dya'utama'oraz kopaunao, uawunuupan aokazi iti patoriinpan tuma, “Kaimana'o pugaru Tominkaru, putaan idi wawanyukunuu nii.” Udushowan naa wuru'u bread kidaz, udyuudan naa patominapa-kidaniinao taanuzu ipai pidan kawana'ati. Na'apa kapam ubuutan wuru'u kopau kidaz ipai ikawana'ati. ⁴² Ipai pidannao aroopan abaapa kida. ⁴³ Udauna'an Jesus tominapa-kidaniinao zawadan 12 dazowan kida wanyukunui wa'akun. ⁴⁴ Daonaioranao paa-kariwaiz na'apain, uikoda mani 5000 idyaun.

*Jesus chi'ikan wunu paawa an
(Matthew 14:22-33; John 6:15-21)*

⁴⁵ Sariapa uruu dauna'an aka Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao kiwiitan pa'ua'ati baza itinapu kanawa ida'an Bethsaida iti. Uruu una'an zii, udyuuda'azon idi pidannao kiwan padapu iti kida. ⁴⁶ Pidannao kiwan dauna'an, umakon naawazi paawa iti. Na'ia'a naa utoriinpan. ⁴⁷ Kamoo tipitanin, karishii zikon ia'a naa kanawa, Jesus na'ian zii pa'an unaawa ii paba'orantin. ⁴⁸ Utukapa aonaa patominapa-kidaniinao ka'ilitan papooratan kanawa kadiman, awaru pootan idi idyaun pakanaapu iki.

Aizii wakankanaanin ukaawan i'ida'ati, chi'ikapa wunu paawa an. Uwazoo-wazooan pu'u idyaun, ⁴⁹ itukapa uchi'ikapan wunu paawa an. “Ma'achai!” ikian patarian bii'i.

⁵⁰ Ipai ĩtarian tuukii ĩtukapan idi uruu. Sariapa Jesus paradan, ukian ĩ'ati, "Mana'a utaria'ana'a. Őgaru wuru'u!" ⁵¹ Udauna'an upaidina'akan naa ĩtuma kanawa zo'iti. Sariapa awaru mashaada'akan, tuukii manawun ĩdi'itinpan udau'u. ⁵² Usha'apanum kau'an aonaa zii ĩaitapan manawun kanom sha'apa'o 5000 pidannao paa-kao dono'oraz, dadara ĩzaamatan aimaakan panyukunuu iti.

*Jesus kakudan karinainao
Gennesaret ii
(Matthew 14:34-36)*

⁵³ ĩtaraukan karishii wakadapu itinapu Gennesaret Baara iti. Na'ii ĩko'idan pakanawan karishii danoma'a. ⁵⁴ ĩmaaratinan kanawa di'iki, sariapa pidannao aita-pa'akan Jesus. ⁵⁵ Uruu idi ipai pidannao makoodanaan wiizai kawana'ati kida, ĩna'akan karinainao pawiiizi baara ida'an kida paabata-kizi iti na'iam Jesus kaawan.

⁵⁶ Jesus makon an na'itim karikaonan, wiizai, dono'i, oo zakapu kida iti, pidannao na'akan nii karinainao u'ida'ati, na'apain ĩpishaan uruu tuukia'o ida'an ĩaipan upishata-kidan pakamichan danoma karikaonan karinainao ati. Ipai pishatainoo ukamichan kakudan powaa iti.

7

*Pidan tomanii kakinaorii kida
(Matthew 15:1-9)*

¹ Phariseenao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinnaori dau'u, Jerusalem iki'o ĩwa'atin, kaawan Jesus ida'ati. ² ĩtukapa pabi'i kida Jesus tominapa-kidaniinao, aonaa ĩchikaan paka'u paaroopan ua'ii pakakinaorinaa kawana'ati. ³ (Phariseenao na'iki ipai ba'orainao Jewnao taapa zii pakawan kakinaorii kotua'oraz ĩdokoza-daunnao

taapan, aonaa ĩaroopan machikaaka-daun paka'u kaki-naorii kawana'ati. ⁴ ĩtorian dono aimaakan, aona'o nii ĩnikan sariaapazu, mazan kiwiin ĩchikaan niizu. Na'apain iriba ĩtaapan ba'oran kakinaorii kida, wuru kawanu'u ĩchikaakapauzon kaduzuz pakoopon kida, ka'uz kin kida, boon kida, aroapa-kizai baara kida kapam.) ⁵ Uruu idi Phariseenao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u pishaan Jesus, “Kanom ni'o aonaa putominapakidaniinao taapan kakinaorii wadokozu-daunnao di'iki'o-raz, mazan ĩaroopan aonaa ĩchikaan paka'u wakakinaorinaa kawana'ati.”

⁶ Jesus dako'atin ĩdyaun, “Mishi'o tawuru'u Isaiah paradan kiauзонuz unao dau'an kotua'a naa! Mishi'o wuru'u, unao taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i, na'apa usaadinpan kawan:

'Di'oraz pidannao, ĩtaapan õgaru umanawunu'o nii
 paparadan ida'an karikaonan,
 mazan munapo'o ĩtaapan panyukunuu õ'ai.

⁷ Aonaa mishi'o mani ĩmanawuntapan õgaru,
 mazan ĩtaapan pidan tomanii kakinaorii karikaonan,
 aonaa õkakinaori kida mani!*

⁸ Unao, aonaa uaipan Tominkaru kakinaori, mazan umishidan pidan tomanii kakinaorii karikaonan.”

⁹ Jesus kian ĩ'ati powa'a zii, “Uaitapa mishi udi'itimpan aonaa uaipan Tominkaru kakinaori, mazan uaipan utaaapan umishidauzonii kaduz kakinaorii pa'an. ¹⁰ Moses kakinaori kian, ‘Pumarainapa pudaru na'iki pudaro,’ na'iki ‘kanom dakoopa'o padaru oo padaro zowii-karu nii.’ ¹¹ Mazan unao kakinaopan, turuu pidan kian padaru oo padaro ati kaikapa'a: ‘Kanom õtaa'azooni'i naa pu'ati padamata, aona'o nii õtaan pu'atizu, usha'a-panum kau'an õtaani'i naazu “Corban” nii (taa-kariwai

* 7:7 Isaiah 29:13

Tominkaru ati, kia'o wuru'u).¹² Na'apa'o ida'an aonaa utaapadan ukaminka'utan padaru oo padaro.¹³ Unao, aonaa uizo'atin Tominkaru kakinaori, soo utaapa'azon pakawan wuru'u pidan tomaniaz kida kakinaorii. Na'apain iriba kaina'a ba'oran kida na'apa'o usha'apaapan.”

*Kanom toma'o pidan oian
(Matthew 15:10-20)*

¹⁴ Udauna'an Jesus dapadan kasaba'ukinpainaouz pidannao pa'ida'ati, baukapa'a naa ukian ĩ'ati, “Uabatapa kaimanaiman, uaitapa kizi na'apam ōkian.¹⁵ Kanom pidan nikanii, aonaa u'oiidan pidan. Mazan, kanom kodita'o pidan nyukunuu iki, uruu pa'an oiida'oraz pidan.¹⁶ [Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!][†]”

¹⁷ Jesus mako'okan naa uwa'aka'akan naa pidannao kasaba'ukinpainaouz, umorotan kabaun nazo iti. Utominapa-kidaniinao pishaan naa uruu na'ii, ĩaipan ukowaadan wuru'u di'itinapa-kinai kidaz kuwai masha'apanna'o ida'an.¹⁸ Jesus kian ĩ'ati, “Aonaa zii mooko uaitapan kapam? Kanom pidan nikanii, aonaa u'oiidan uruu.¹⁹ Usha'apanum kau'an, aonaa umorotan unyukunuu iti, soo utoba nazo iti karikaonan. Udauna'an ukodita'akan ni'i naa u'idi'iki.” (Kaikapa'o kadakotin-karu ida'ana'o, Jesus kowaadan ipai sha'apa'oram wanyukunui turuu unika-kao.)

²⁰ Powa'a zii ukian, “Kanom kodita'o pidan di'iki, wuru'u oiida'oraz pidan pa'an.²¹ Usha'apanum kau'an kanom kodita'o pidan nyukunuu iki, uruu wuru'u oiida'oraz pidan di'itinpan, usha'apata-kinaa nii oii kida'oraz aimakan kaikapa'oraz kida'a: pidan kaminshu'uinpan, pidan koidimikin, pidan zowian ba'oran pidan,²² pidan ba'orantapan, pidan misha'oraran, na'iki pabi'inaaka

[†] **7:16** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

kida'o oia'o sha'apata-ka; wuru kawanu'u umariidin-auzon, aonaa ukiba'azoo-kidan pasha'apaapan oii kida'o aimaakan, ukishauzi-shorin, udakoomikin, unau-dapa pa'atadinpan, na'iki imashaapan maaitapinaka-daun karikaonan. ²³ Ipai wuru'u oii kida'oraz sha'apata-ka, pidan nyukunuu iki'o ukoditan na'iki uruu kida oiida'o pidan.”

Gentileaba mishida'o
(*Matthew 15:21-28*)

²⁴ Udauna'an Jesus makon munapo'o amazada di'iti, maonapa'oraz donoi Tyre Baara antanapu. Umorotan kabaun nazo iti, aonaa uaipan pidannao aitapan pana'an, mazan aonaa turuu udizinan. ²⁵ Zuna, kaina'a'o oia'o doronai odani sodi zun ida'a, abata Jesus kaina'an na'apain okaawan Jesus ida'ati, odazabadinan oawun imi'ibaara iti. ²⁶ Wururu'u zunaz, Gentile[‡] oroo, oshakatan Phoenicia Baara ii Syria ia'oraz. Tuukia'o ida'an opishaan Jesus, oaipan ukodita-kidan oia'o doronai paudani sodi zun ai.

²⁷ Mazan Jesus dako'atin oroo, “Wapaa zii kiwiin koraziannao. Aonaa turuu koraziannao wanyukunuu taakao arimarakanao ati.”

²⁸ Okian, “Mishi'o, Naobanai, upu'u arimarakanao nikan koraziannao wanyukunuu unuba miisa[§] waranu'u.”

²⁹ Ukau'an Jesus kian o'ati, “Pudako'atin idi o'paradan na'apa, pukiwa'a naa pudapu iti puikodan nii pudani sodi kodita'aka'a naa oia'o doronai o'ai!”

³⁰ Okiwan padapu iti, oikoda paudani washatinpan bed paawa'a, oia'o doronai kodita'aka'a naa o'ai.

Jesus kakudan makina'o na'iki maparadanu'o daonaiaora

[‡] 7:26 Gentile: pidan pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. [§] 7:28 miisa: English ida'an, table.

³¹ Udauna'an Jesus makon Tyre Baara iki, umakon Sidon an atii Galilee Karishiiz iti. Na'iki'o udobatan maonapa Decapolis Baara an. ³² Pidannao kaawa-kidan Jesus ida'ati daonaiora makina'o na'iki aona'o maparadanu'o kapam. Īpishaan Jesus tuukia'o ida'an, ĩaipan upishatanuzu paka'u idi. ³³ Uru'u naa Jesus na'akanuzu paba'orantin munapo pidannao ai; na'ii umuudan paka'u shuwu kida ukinao kida di'iti, udauna'an usopitan pazaadako, uruu idi upishatan uninoba. ³⁴ Udauna'an Jesus awunuupan aokazi iti na'iki uto'ota'akan panizowan na'iki ukian, “Effatha.” “Puda'atin,” kia'o wuru'u. ³⁵ Uru'u naa mishu ukinao da'atina'akan na'iki uninoba kiitina'akan; uruu idi kaimana'a naa uparada'akan.

³⁶ Udauna'an Jesus kian ipai pidannao ati, “Mana'a pa'i ukowaada'a naa ba'orainao pidannao ati wuru'u.” Ukakinaowan pu'u ĩdyaun powa'an kida padamata, powa'a zii manawun ĩkowaadaabi'ian baokoinao ati udau'u. ³⁷ Ipai abatainaouz udau'u, tuukii manawun ĩdi'itinpan. Na'iki sariapa ĩkian, “Ipai kanom usha'apatanii kida kaiman zii manawun usha'apatanuzu. Ukakinaoda zii makinao-ziiwa na'iki ukaparadanuta zii maparadanu'o.”

8

Jesus paan 4000 pidannao (Matthew 15:32-39)

¹ Masakauda'u uruu dauna'an, iriba'o pidannao kaawan Jesus ida'ati koshan. Na'apain uruu dono, aona'ora'a naa ĩwanyukunuu nii. Uruu idi Jesus dapadan patominapakidaniinao pa'ida'ati. ² Ukian ĩ'ati, “Ōkasha'ora-kida, ōtukapan wuru'u pidannaouz, ĩna'an idi idikinauda'u kamo'o naa ōtuma na'apain aonaa kanoma'a naa ĩnikan. ³ Aonaa turuu ōdyuudan ĩdyaun maaroopaka-daun,

panaadon ñmadoronaitan pazamazin idi pamakopakizi an, usha'apanum kau'an pabi'i kida munapo'o ñmashaapan.”

⁴ Utominapa-kidaniinao pishaan uruu, “Na'apam nii dii mooko pidan ikodan wanyukunui da'a'a, baara'a karikao-nan, papaa-kinnaa nii ipai wuru'u iriba'oraz pidannao?”

⁵ “Na'apauda'um bread kaina'a u'ida'a,” Jesus kian ñ'ati. “Kaina'a 7 bread,” ñkian.

⁶ Jesus dyuudan ipai pidannao sakanatan imi'i baara'a. Udauna'an uzaamatan bread kidaz, utoriinapa-kidanzu. “Kaiman,” ukian Tominkaru ati udau'an. Udushowanuzu, udauna'an utaanuzu patominapa-kidaniinao ati, ñnao kizi'i naa kataanuzu ipai pidannao kawana'ati. Ipai ñsha'apatan padyuuda-kizinao. ⁷ Na'a'o kapam masakau-da'u kopaunao. Utoriinapa-kidanzu. “Kaiman,” ukian Tominkaru ati udau'an. Udauna'an utaan naa kidaz patominapa-kidaniinao ati, ñnao kizi kataanuzu koshan pidannao ati.

⁸⁻⁹ Ipai pidannao aroopan abaapa, ikoda mani 4000 pidannao. Jesus tominapa-kidaniinao zawadan 7 dazowan kida wanyukunui wa'akun. Udauna'an Jesus dyuudan naa pidannao kiwan padapu iti kida. ¹⁰ Sariapa upaidinan kanawa zo'iti patominapa-kidaniinao tuma, ñmakon munapo'o wiizai Dalmanutha Baara iti.

Phariseenao aipan Jesus aidan umanawunu'o aimaakan pa'ati

(Matthew 16:1-4)

¹¹ Phariseenao kaawan Jesus ida'ati. Ñtiwaa-kidapa'azon uruu, uruu idi ñkian u'ati, “Puaida wa'ati, na'apam turuu pusha'apatan umanawun kida'o aimaakan, puaida-kida kizi wa'ati kaina'a mishi mishi'o Tominkaru ma'ozakan kaina'an pu'ida'a.” ¹² Mazan Jesus nyukunuu kasha'oran, na'iki ukian, “Kanom nii mooko

utukapa'azon umanawun kida'o aimaakan sha'apata-
kao? Ōkowaadan nii u'ati, aonaa turuu ōaidan umanawun
kida'o aimaakan u'ati!" ¹³ Udauna'an uwa'aka'akan naa
īdyaun. Upaidinan koshan kanawa zo'iti patominapa-
kidaniinao tuma, ĩmakon naa karishii baza iti.

*Phariseenao na'iki Herod
yeastin kida*

(Matthew 16:5-12)

¹⁴ Jesus tominapa-kidaniinao manyukunuutan
pana'akan iriba bread kida; ĩna'akapanii bauda'apa
sodi karikaonan patuma kanawa zo'o. ¹⁵ Jesus kakinaotan
īdyaun, "Uzaudin pa'i Phariseenao yeastin ai na'iki Herod
yeastin ai kapam."

¹⁶ Uruu idi ĩkian pa'atiaaka, "Ukian kaikapa'a uaitapan
idi'o aonaa bread nii wa'ida'a."

¹⁷ Jesus aitapa na'apa'oram wuru'u ĩkianuz. Uruu idi
upishaan īdyaun, "Kanom nii ukadakoinapa-kidan bread
aonaan u'ida'a? Aonaa mooko uaitapan? Dadara'o
mooko manawun uzowau? ¹⁸ Isha'o mooko uawun na'iki
aonaa ukakinaon? Aonaa mooko uaitapan ¹⁹ tawuru
dono'o ōdushowauzonuz baka'iauda'u breadnao ōpaa-
kinaaz 5000 pidannao? Na'apauda'um dazowan kida
wanyukunui wa'akun uzawadan na'apain?"

Utominapa-kidaniinao kian u'ati, "Na'a'o sha'atii 12
dazowan kida wanyukunui wa'akun."

²⁰ "Tawuru dono'o mani'i ōdushowauzonuz 7 bread
4000 pidannao ati, na'apauda'um dazowan wanyukunui
wa'akun uzawadan na'apain?"

"7 dazowan sha'atii," ĩkian. ²¹ "Upu'u zii, aonaa uaita-
pan?" ukian ĩ'ati.

Jesus saabaan pidan awun isha'o Bethsaida ii

²² Udauna'an ĩkaawan naa Bethsaida iti. Na'ia'a naa pidannao kaawa-kidan ishaawun pidan Jesus ida'ati, tuuki-a'o ida'an ĩaipan upishatanuzu. ²³ Jesus zaamatan wuru'u ishaawunuz paka'u di'iki, una'aka'akanuzu munapo wizai ai. Udauna'an usopitan pazaadako uawun kida di'iti, na'iki upishatan uawun kida paka'u kida idi. Udauna'an upishaanuzu, “Putukapa'a naa aimaakan?”

²⁴ Daonaiora awunuudanaan, na'iki ukian, “Ōtukapa pidannao, mazan ōtukapan ĩdyaun ikoda tawuru'u atamunnao chi'ikapan kawanu'o.”

²⁵ Udauna'an Jesus pishatan powa'a zii koshan uawun kida paka'u idi. Uruu uawun kida saabaina'akan naa, kaimanaimana'a naa utukapan koshan. ²⁶ Udauna'an Jesus dyuuda'akan naazu sariapa padapu iti. Ukian kapam u'ati, “Mana'a pa'i pumako'ona'a wiizai iti powaa iti.”

Kanom dii Jesus?

(Matthew 16:13-20; Luke 9:18-21)

²⁷ Udauna'an Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma wiizai kida di'iti, maonapainauz Caesarea Philippi itinapu. ĩmakopaanan pu'u upishautaan patominapa-kidaniinao, “Na'apa dii pidannao kian ōdau'an?”

²⁸ ĩdako'atin uparadan kaikapa'a: “Pidannao kian pugaru John Chikaawunuupauzoz, na'iki baokoinao kian pugaru prophet Elijah, na'iki baokoinao kian pugaru kotua'oraz prophetnao bii iki'o kaawan powaa ati koshan.”

²⁹ Udauna'an upishaan ĩdyaun, “Unao mani. Na'apa dii ukian ōdau'an?”

Sariapa Peter dako'atinuzu, “Pugaru Christ.”*

³⁰ Udauna'an Jesus kia'akan ĩ'ati, “Mana'a pa'i ukowaada'ana'a kanom wuru'u ōgaruz.”

---

* **8:29** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

*Jesus kowaadan na'apam nii
pamawakan*

(Matthew 16:21-28; Luke 9:22-27)

³¹ Uruu dauna'an Jesus kakuwaapan naa pazowia'azoo-
kao dau'u. Ukian, “Daonaiora Aokazi iki'o ubaiaapan nii
kasha'ora'o manawun. Kazowautapainao Jewnao, na'iki
faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses
kakinaori dau'u, aona'o nii ñaipanuzu. Uzowii-kao nii
kapam, mazan idikinauda'u kamoo dauna'an ukadishitan
nii powaa iti koshan.”

³² Jesus kakuwaapan idi kaimanaiman manawun ñ'ati,
Peter dapadanuzu pana'itinapu na'iki uto'orauanuz.

³³ Sariapa Jesus tanawatinan na'iki uawunuupan
ba'oran patominapa-kidaniinao di'iti, na'iki sariapa
uto'orauan Peter. Ukian u'ati, “Pumako ð'ai, Satan.
Aonaa pud'iitinpan Tominkaru di'itinpan kawan, mazan
pud'iitinpan pidan di'itinpan kawanu'o karikaonan.”

Jesus pidanan baiaapa'o nii oia'o

³⁴ Udauna'an Jesus dapadan iribainaouz pidannao
na'iki patominapa-kidaniinao pa'ida'ati. Ukian ñ'ati,
“Kanom da'ana'azo'o õgaru, marii umarina'atan
panaudapanii pasha'apaapan, na'iki una'akan
pacrossannaa,† na'iki uda'anan õgaru. ³⁵ Kanom
kazannaata'azo'o pananaa, uwaziwadan niizu; mazan
kanom waziwada'o pananaa õdikin ii, na'iki Kaimana'o
Kuwai dikin ii, mishi'o nii uikodan karikaonanu'o kakupa-
karu pa'ati. ³⁶ Aonaa kanom pidan ikodan uzaamatan
an ipai aimaakan imi'i baara an kida'o, uwaziwainan
pu'u karikaonanu'o kakupa-karu ai. ³⁷ Oo kaina'a
sha'a aimaakan powa'a'o uaiapa-kao karikaonanu'o
kakupa-karu ai? ³⁸ Na'ia'oram pidan kiba'azoo-kida'o

---

† **8:34** una'akan pacrossannaa: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowii-kao nii
pada'anpan dikin ii Jesus.

pada'anan õgaru, na'iki pakakuwaapan õkakinaori kida dau'u wunao ati'i, oiainaouz na'iki mamishida-kainaouz; na'apa'o nii kapam Daonaiora Aokazi Iki'o kiba'azoo-kidan uruu, ukaawan dono udaru umanawunun tuma na'iki kaimanainao Angelnao tuma.”

9

¹ Udauna'an ukian, “Õkowaadan nii mishi'o u'ati, pabi'i kida unao kaida'a'a, aona'o nii zii umawakan utukapan ua'ii Tominkaru Naobanai-tinan kamoon kaawan umanawunu'o ida'an.”

*Jesus pana'adinan patominapa-kidaniinao awun za'a
(Matthew 17:1-13; Luke 9:28-36)*

² Aizii 7 kamoo dauna'an Jesus na'akan patuma, Peter, James na'iki John doko'a'o midukuo paawa iti. Na'ii ñna'ian na'apauda'u sodi karikaonan. Utominapa-kidaniinao awun za'a upana'adina'akan. ³ Ukamichan tanawatinan wizi'i na'iki baraka, ubarakan powa'a zii ipai pidannao chikaapauzonao chikaan nii ai. ⁴ Udauna'an ãtukapa Elijah, Moses tuma, kadakotinan Jesus ati.

⁵ Peter kian Jesus ati, “Tiichaa, kaimana'o wuru'u wana'anuz da'a'a. Turuu wotoman idikinauda'u kabaunnao sodi kida, bauda'apa pu'ati, ba'oran Moses ati na'iki bauda'apa Elijah ati.” ⁶ Tuukii Peter tarian baokoinao tuma, aonaa uaitapanaatan na'apam pakia'akan.

⁷ Udauna'an isha'iz kaawan udikinda'akan naa ãdyaun, na'iki parada-karu kian isha'iz bii iki, “Di'ora'a õdani õmarainapanii, uabata na'apam ukian!” ⁸ Ñawunuudanaa'akan kadimana'o ida'an, aona'a naa ba'oran pidannao nii ãtuma, soo Jesus karikaonan.

⁹ ãtokapaanan pu'a'a naa midukuo iki, Jesus kian ã'ati, “Mana'a pa'i ukowaada'ana'a wuru'u utukapaniaz, atii Daonaiora Aokazi Iki'o kadishitan dauna'an pamawakakizi iki.” ¹⁰ Ñmishida uparadan, mazan pa'atiaaka

ĩpishautaakapaanan na'apa'oram ati'o wuru'u ukianuz, “ukadishitan nii pamawaka-kizi iki,” kia'oraz, ĩaipan paaitapanuzu.

¹¹ Uruu dauna'an ĩpishaan Jesus, “Kanom ni'o tiichaa-pauzonao Moses kakinaori dau'u kian, ‘Elijah'o nii wa'ati kiwiin.’”?

¹² Ukian ĩ'ati, “Elijah'o nii mishi wa'ati kiwiin uminzii-wata'anan ipai aimakaan. Na'apa kotua'o usaadauzo-kae Tominkaru Paradan ida'a Daonaiora Aokazi Iki'o dau'an, upataka'uta-kae nii tuukii na'iki aeona'o nii uaiapa-kae.

¹³ Ōkowaadan nii u'ati, mishi, Elijah kaawanka'a naa na'iki pidannao pataka'utauzonii uruu, na'apa usaadinpauzon kawana'ati Kaarita ida'a kotua'a naa.”

*Jesus kodita-kidan oia'o doronai daonaiora di'iki
(Matthew 17:14-21; Luke 9:37-43a)*

¹⁴ Uruu dauna'an ĩkaawan naa powaa ati baokoinao tominapa-kida-kariwainao ida'ati, ĩtukapa iriba pidannao kasaba'ukinpan ĩtuma. Na'a'o kapam tiichaa-pauzonao Moses kakinaori dau'u kadakotinan ĩtuma. ¹⁵ Iribainao pidannao tukapan idi Jesus wa'atin, tuukii ĩkonaukia'akan, na'iki ĩdima'akan u'idi'iti, ĩdapaapan naa uruu kaiman kapam.

¹⁶ Jesus pishaan patominapa-kidaniinao, “Kanom dau'ana'o ukadakoinpan wunao tuma'a?”

¹⁷ Bauda'apa pidan tunarunao dako'atin uparadan iriba'o pidannao bii iki. Ukian, “Tiichaa, kaina'a ōna'akan ōdani daonaiora pu'ida'ati. Kaina'a oia'o doronai u'ida'a, na'iki aeonaa ukaparadanun. ¹⁸ Na'apainim oia'o doronai tuukiida'akan an uruu, ukaboota'akan nii uruu imi'i baara iti, udauna'an bozowa'o koditan udako iki, ukuzowa'akan paudako kida, udauna'an udadara'akan, dadara, dadara. Ōpishaanii padamata putominapa-kidaniinao, ōaipan ĩkodita-kidan wuru'u oia'o doronaiz u'ai, mazan aeonaa ĩturan.”

¹⁹ Jesus kian, “Na'apa dii aonaa zii umishidan? Kotu-a'iki'i naa òmashaapan utuma? Kotua'iki'i naa òna'an òbaiatinan utuma? Puna'aka na'iki wuru'u daonaioraz ò'ida'ati.”

²⁰ Uruu idi ìna'akan naa uruu Jesus ida'ati. Aizii oia'o doronai tukapa'akan idi Jesus, sariapa udorauta-kidan na'iki uzii'a'akan wuru'u daonaioraz. Uwazainan naa na'a imi'i baara'a, udako bozowa'akan naa kapam. ²¹ Jesus pishaan daonaiora daru, “Na'apam dii ukotua'ikin naa pudani kaikapanu'u?” Daonaiora daru kian, “Kotu'u uduusodin iki. ²² Panaadon kida, maonapa da'i oia'o doronai zowiinuzu ukabootan ida'an uruu tikazi di'iti na'iki wunu baoko iti. Pukamunan-kida shoman waunao, na'iki pukaminka'uta waunao, puturuan an pukaminka'utan!”

²³ Jesus kian u'ati, “Kanom nii pukian ‘puturuan an pukaminka'utan’? Ipai aimaakan sha'apan nii pidan ati, umishidan an.”

²⁴ Daonaiora daru kian diiwa'o ida'an, “Ògaru, òmishida padamata, mazan òaipan pukaminka'utan ògaru, òmishida kizi kaimanaiman manawun.”

²⁵ Jesus tukapan idi iriba'a naa pidannao kasaba'ukinan padazaba ati, ukian oia'o doronai ati, “Makina'o na'iki maparadanu'o doronai, òaipan pukoditan wuru di'iki'i daonaioraz, aonaa òaipan pumorotan u'idi'iti powa'a!”

²⁶ Uruu oia'o doronai kadako'okan, uzii'autapa'akan daonaiora, udauna'an ukodita'akan naa u'ai. Mawaka'o kawanu'o daonaiora tukapa-kao, na'iki ipai pidan kian, “Ei, umawakan!” ²⁷ Mazan Jesus zaamatan uruu paka'u di'iki, ukadishita-kidan naazu.

²⁸ Uruu dauna'an Jesus makon umorotan pasookapa-kizi kabaun nazo iti patominapa-kidaniinao tuma, na'ii ìna'ian na'apauda'u sodi karikaonan. Ìpishaan Jesus, “Kanom ni'o aonaa waturuan wakodita-kidan oia'o doronai?”

²⁹ Jesus dako'atin ĭdyaun, “Soo toriinapa-karu ida'an turuu na'apainao oia'o doronainao kodita-kida-kao.”

*Jesus paradan koshan
pamawakan dau'u*

(Matthew 17:22-23; Luke 9:43b-45)

³⁰ Uruu dauna'an Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma, ĭmakon Galilee Baara an. Aonaa Jesus aipan pidanao aitapan na'iam paugaru, ³¹ utominapatin-kida'azon idi patominapa-kidaniinao. Ukian ĭ'ati, “Daonaiora Aokazi Iki'o kaakapaa-kao nii pidannao ati, ĭnaou'u nii zowii uruu. Mazan idikinauda'u kamoo dauna'an, ukadishitan nii powaa iti.” ³² Aonaa ĭaitapanaatan na'apa'oram ati'o wuru'u ukianuz, na'iki ĭtarii papishaanuzu.

*Kanom tuubaru'o nii manawun
baokoinao ai*

(Matthew 18:1-5; Luke 9:46-48)

³³ Na'apain ĭkaawan Capernaum iti, ĭmorotan kabaun nazo iti. Na'ia'a naa Jesus pishaan ĭdyaun. Ukian ĭ'ati, “Kanom dau'ana'o ukadakotinan dunapota?” ³⁴ Mazan aonaa ĭdako'atin uparadan, usha'apanum kau'an dunapota ĭkadakotinaan idi pa'atiaaka, kanom tuubaru'o nii manawun dau'u.

³⁵ Udauna'an Jesus sakanatan na'iki sariapa udapadan 12 patominapa-kidaniinao. Ukian ĭ'ati, “Kanom aipina'o kiwiini'o nii, marii uruu dawu'itintinan na'iki poitorui nii kapam ipai pidannao ati.” ³⁶ Udauna'an ukadishita-kidan koraidaonaa ĭkanaapu'u, udokobatanuzu na'iki sariapa ukian ĭ'ati, ³⁷ “Kanom dapaapa'o bauda'apa kaikapa sodi'o koraidaonaa ð'uu ida'an, udapaapan ðgaru wuru'u. Na'iki kanom dapaapa'o ðgaru, udapaapan wuru'u dyuuda'oraz ðgaru kapam.”

*Pidan aona'o uto'ora-kizaitapan unao, upaonaru wuru'u
(Luke 9:49-50)*

³⁸ John kian u'ati, “Tiichaa, watukapanii pidan koditakidan oia'o doronainao pu'uu ida'an, na'iki wamashaata uruu, usha'apanum kau'an aonaa uzaamatinpan wa'ida'ati.”

³⁹ “Aonaa umashaata'ana'azu,” Jesus kian i'ati. “Pidan sha'apata'o umanawun kida'o aimaakan õ'uu ida'an, aona'o nii uparadan dikaudan õdau'an. ⁴⁰ Kanom aonaa unyukunuu oian wa'ati, uruu waunao ida'antanpu'o wuru'u. ⁴¹ Õkowaadan nii u'ati na'ia'oram pidan taa'o wunu tuzakaru nii õpidanannao ati õ'uu ida'an, na'iki uaitapan idi ñnao zaamatinpan õ'idi'iti, taa-kao nii uwinipinaa u'ati.

*Kaimana'o duwu na'iki
manau'o duwu
(Matthew 18:6-9; Luke 17:1-2)*

⁴² “Aizii pidan dyuudan an wunao kawan sodi kidainao sha'apatan oia'o, na'iki aonaa utaapadan ñmishidan õgaru, kichana'iki-kia'o manawun wuru'u pidan sha'apataniaz, wuru aia'a udaru'o boodapa-kinai kuba sukuruuta-kaoz ukanau kadu'iki. Udauna'an ukaboota-kao paran baoko iti. ⁴³⁻⁴⁴ Aizii õkowaadan u'ati, kaawa'a naa wuru'u Elijah, mazan aonaa pidannao aitapanaatanuzu. Ukau'an puka'u oii-kidan an pugaru, pudukutazu! Kaimana'o nii zii pumakon kakupa-karu di'iti bauda'apa'o puka'u tuma, putaapan ai dya'utam ñdyaun, udauna'an pukaboota-kao nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti, aona'oraz umakadauzon. ⁴⁵⁻⁴⁷ Bauda'apa'o pukidiba oii-kidan an pugaru, pudukutazu! Kaimana'o nii zii pumakon kakupa-karu di'iti bauda'apa'o pukidiba tuma, putaapan ai dya'utam ñdyaun, udauna'an pukaboota-kao nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti. Bauda'apa'o puawun oii-kidan an pugaru, puso'otazu! Kaimana'o nii

zii pumakon kakupa-karu di'iti bauda'apa'o puawun tuma, putaapan ai dya'utam ĩdyaun, udauna'an pukaboota-ka'o nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti.

⁴⁸ 'Na'ii tarabaro dainao nikapa'oraz pidan nanaa, aona'o nii ĩmawakauzon.

Na'iki wuru'u tikaziz

aonaa na'apainim nii umakada-ka'o.*

⁴⁹ "Na'apa wanyukunui kuzubada-ka'o kawan duwu idi, na'apa pidannao ma'ozakadinan ubaiainpan an kai kaimana'o dau'ati.†

⁵⁰ "Kaimana'o wuru'u duwuz, mazan duwu manaun ana'a naa, na'apam nii ukuzubaa-ka'o powaa iti? Marii duwu kuzuba'o kawan unao, umashaapa kizi kaiman uiribannao tuma."

10

Jesus kakinaopan muudaaka-karu ai

(Matthew 19:1-12; Luke 16:18)

¹ Na'iki'o Jesus wa'akan amazada Galilee Baara, umakon Judea Baara an, atii Jordan Wa'o baza iti. Iriba kida pidannao kaawa-kaawan u'ida'ati koshan, na'iki utominapakidan ĩdyaun patominapatin-kidauzon kawan da'i ĩdyaun.

² Phariseenao kaawan u'ida'ati ĩtiwaa-kidapa'azon uruu. ĩkian u'ati, "Pukowaada wa'ati, wakakinaorinaa taapada pidan muudan paudaiaro?"

³ Jesus kian ĩ'ati, "Sha'apa'oram kakinaorii Moses taa u'ati?"

⁴ ĩkian Jesus ati, "Moses taapadanii pidan saadan muudaaka-karu kaaritannaa, udauna'an turuu umuudan paudaiaro."

---

* **9:48** Isaiah 66:24 † **9:49** Na'apa wanyukunui kuzubada-ka'o kawan duwu idi, na'apa pidannao ma'ozakadinan ubaiainpan an kai kaimana'o dau'ati Greek paradan ida'an: "ĩpai pidan duwuda-karu nii tikazi idi." Tikazi kii-karu, baiatin-karu ati'o kai imi'i baara'a.

⁵ Jesus kian i'ati, "Moses saadan wuru'u kakinaorii u'ati unyukunuu dadaran idi'o. ⁶ Mazan Tominkaru sakadan dono patoman amazada na'iki pidan, utoman daonaiora na'iki zun. ⁷ Una'apan idi, daonaiora muudinan padaru na'iki padaro ai na'iki ubauda'apatinan paudaiaro tuma, ⁸ na'iki uruu idi dya'utamainao pidannao bauda'apatinan. Ukau'an aonaa powa'a i'pana'a-kidan, soo bauda'apa. ⁹ Kanom Tominkaru bauda'apatanii, aonaa turuu pidan muudaaka-kidan."

¹⁰ Udauna'an imorotan kabaun nazo iti koshan, Jesus tominapa-kidaniinao pishaan uruu wuru dau'ana'a ukadakotin kiziz. ¹¹ Ukian i'ati, "Pidan muudan dono paudaiaro, udauna'an umazidan ba'oran zun tuma, oia'o wuru'u usha'apataniaz paudaiaro ati uba'orantapan idi. ¹² Na'apa kapam zun muudan dono paudaiaru, udauna'an omazidan ba'oran daonaiora tuma, oia'o wuru'u osha'apataniaz paudaiaru ati oba'orantapan idi."

*Jesus na'iki koraiziannao
(Matthew 19:13-15; Luke 18:15-17)*

¹³ Pidannao kaawa-kidan koraiziannao Jesus ida'ati. I'aipan upishatan i'dyaun. Mazan utominapa-kidaniinao kashadakowauan pidannao.

¹⁴ Jesus aitapan idi ina'apan, sariapa uto'orauan patominapa-kidaniinao. Ukian i'ati, "Marii koraiziannao wa'atin o'ida'ati. Aonaa umashaata'ana'a i'dyaun, usha'apanum kau'an inao kawanu'o wuru'u zaamata'o ni'oraz Tominkaru panaobanaa nii. ¹⁵ Okowaadanii u'ati, kanom aona'o uzaamatan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti koraidaonaa zaamatan kawanuzu, aona'o nii umorotan na'iti." ¹⁶ Udauna'an udokobatan ipai koraiziannao bauda'apa kida, upishatan i'dyaun paka'u idi, na'iki upishaan Tominkaru kaimanan i'ati.

Kasha'apauzi'o pidan
(Matthew 19:16-30; Luke 18:18-30)

¹⁷ Jesus makopaanan pu'u koshan dunapota, sariapa pidan wa'atin u'ida'ati zaka-zakaapa. Sariapa ukodoru'ukan ukanaapu ikinapu, na'iki ukian u'ati, “Kaimana'o Tiichaa, kanom dii õsha'apata õikodin-kinaa nii karikaonanu'o kakupa-karu?”

¹⁸ Jesus dako'atinuzu, “Kandii nii pudakotan õgaru kaimana'o nii? Aonaa kanom kaimana'o nii, soo Tominkaru bauda'apa. ¹⁹ Puaitapanii Tominkaru kaki-naori kidaz. Mana'a puzowia'ana'a pidan; mana'a puba'orantapa'ana'a; na'iki mana'a pukoidapa'ana'a; mana'a pumariidinauzo'ona'a puriban dau'u; mana'a pumariidapa'ana'a puriban puzaamata-kinaa nii usha'apauzi; pumarainapa pudaru na'iki pudaro.” ²⁰ “Tiichaa,” pidan kian u'ati, “Na'apa õmashaapan kotua'iki'i naa, õko-raidaonaan iki õizo'ati wuru'u kakinaorii kidaz.”

²¹ Udauna'an Jesus awunuupan u'idi'iti unaudapa patukapanuzu. Ukian u'ati, “Kaina'a bauda'apa'a naa aimakaan pusha'apatan nii zii. Aizii pumako, pusellian ipai pusha'apauz kida, na'iki puraata puikodanii pusha'apauz kida ida'an, putaa'a naa pataka'utinainao atiz. Pusha'apatin an na'apa, pukapuraatanun nii aokazi ii. Udauna'an puwa'ati õ'ida'ati, puda'an kizi õgaru.”

²² Mazan daonaiora abatan idi una'apan pa'ati, sariapa unyukunuu kasha'ora'akan, ukiwan manaunam, ukasha'apauzin idi manawun.

²³ Jesus awunuupan patominapa-kidaniinao kawana'ati, na'iki ukian, “Dadara'o nii kapuraataniinao pidannao morotan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti.”

²⁴ Sariapa utominapa-kidaniinao di'itinpan uparadan dau'u.

Mazan Jesus kian koshan ï'ati, “Õdainao, na'apa dii manawun dadara pidan morotan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti. ²⁵ Kasha'apanna'o nii manawun kapuraatanu'o pidan morotan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti, camel podotan ai akosa awun shaawata.”

²⁶ Udauna'an powa'a zii ïdi'itinpan, na'iki ïkian u'ati, “Kanom mooko turuu ukazannaata-ka?” ²⁷ Jesus awunuupan ï'idi'iti, na'iki sariapa udako'atin ïdyaun. Ukian ï'ati, “Pidannao aonaa turuu ïsha'apatan wuru'u, soo Tominkaru pa'an turuu usha'apatan ipai aimaakan.”

²⁸ Udauna'an Peter kian u'ati, “Putukapa waunao, wawa'aka'a naa ipai washa'apauz na'iki aizii wada'anpan naa pugaru.” ²⁹ Sariapa Jesus kian, “Mishi'o wuru'u. Na'ia'oram pidan wa'aka'o padapu, oo pa'inawuzunao, padadakoonao, padaro, padaru, paudainao, oo pazakapun õgaru dikin ii, na'iki Kaimana'o Kuwai dikin ii, ³⁰ taa-karu nii u'ati 100 powa'a zii kabaun kida, na'iki u'inawuzunao nii, na'iki udadakoonao nii, na'iki udaronao nii, na'iki udainao nii, na'iki uzakapun nii, na'iki una'apan pu'u upataka'uta-kaoo nii kapam. Na'iki diina'iti'i uikodinan nii karikaonanu'o kakupa-karu. ³¹ Mazan iriba pidannao kiwiiniinao kai, dawu'itintina'o nii. Na'iki iriba dawu'itiniinao kai, kiwiita-kida-kaoo nii.”

*Jesus kakuwaapan koshan
pamawakan dau'u*

(Matthew 20:17-19; Luke 18:31-34)

³² Aizii udauna'an Jesus tominapa-kidaniinao, tuukii ïdi'itinpan udau'u, ukiwiitan idi pa'ua'ati Jerusalem iti. Na'iki na'a'o baokoinao pidannao, da'anpainao ïdyaun, sariapa ïtarian kapam. Udauna'an Jesus dapadan koshan 12 patominapa-kidaniinao pana'itinapu baokoinao ai. Uru'u naa ukakuwaapan na'apam nii pasha'apata-kaoo dau'u. ³³ Ukian ï'ati, “Uabata. Aizii wamakon Jerusalem

iti, na'ia'o nii Daonaiora Aokazi Iki'o, kaakapaa-kao nii faadaanao zowaunaanao ati, na'iki tiichaapauzonao ati Moses kakinaori dau'u. Na'iki ĭtaan nii uruu zowii-karu nii, na'iki ĭtaan nii uruu Gentilenao ka'u iti. ³⁴ Uruu idi Gentilenao banikiitan niizu, na'iki ĭsopiautapan niizu, na'iki ĭba'izian nii uruu. Udauna'an ĭzowian nii uruu. Mazan idikinauda'u kamootan ida'a, ukadishitan nii powaa iti.”

James na'iki John pishaan Jesus manawun-tinapa-karu dau'an

(Matthew 20:20-28)

³⁵ Uruu dauna'an James na'iki John, Zebedee dainao, kaawan Jesus ida'ati. ĭkian u'ati, “Tiichaa, kaina'a waaipan pusha'apatan aimaakan wa'ati.”

³⁶ “Kanom dii mooko?” ukian.

³⁷ ĭkian u'ati, “Pusakanatan dono putaba di'ii punaobanai-tinan dono, pusakanata-kida pa'i waunao putuma. Bauda'apa pudiwa'ora antanapu, ba'oran pu'ashabaron antanapu.”

³⁸ Jesus kian ĭ'ati, “Aonaa uaitapan kanom wuru'u upishaaniaz. Turuu mooko uaitapan utuzan õtuza'azooniaz baiatin-karu kooponnaa di'iki, õgaru kawan?* Turuu mooko uaitapan uchikaawunuu-kidinan õchikaawunuu'azoo-kao kawan?”

³⁹ “Turuu,” James na'iki John kian.

Jesus kian ĭ'ati, “Mishi, utuzan nii wuru'u õtuza'azooniaz, na'iki uchikaawunuu-kao nii õchikaawunuu'azoo-kao kawana'ati. ⁴⁰ Mazan aonaa turuu õsakanata-kidan unao õdazaba'a, õdiwa'ora antanapu oo õashabaron antanapu. Soo Tominkaru'o nii pa'an taazu, paminzii-wataniinao ati.”

---

* **10:38** Turuu mooko uaitapan utuzan õtuza'azooniaz baiatin-karu kooponnaa di'iki, õgaru kawan? oo “Uka'iitan nii mooko wuru'u õbaiaapan ni'oraz?”

⁴¹ Aizii 10 Jesus tominapa-kidaniinao abatan idi kaika-pa'o parada-karu'u, sariapa ïto'oran James na'iki John ati. ⁴² Uruu idi Jesus dapadan baokopa ïdyaun pa'ida'ati, ukian ï'ati, “Uaitapanii mamishida-kainao Tominkaru, dakot-inpa'o naobanainao nii, ïnaudapa pawaranuitapan ipai pidan na'iki pamanawun-tinpan ida'an ïkazowautapan ïdyaun. ⁴³ Mazan aonaa ðaipan una'apan. Na'ia'oram unao bii'i aipa'o pamanawunun, marii upoitoruitapa-kidinan ipai baokoinao ati. ⁴⁴ Na'iki kanom umanawun-tinpa'azo'o pairibanna ai, marii upoitoruitapa-kidinan ipai pidanna ati. ⁴⁵ Upu'u zii Daonaiora Aokazi Ik-i'o, aonaa uwa'atin umanawun-tinpa'anan mani, mazan upoitoruitapa-kidina'anan ipai pidan ati, na'iki ukazannaata'anan pidanna pa'oian ai umawakan ida'an.”

*Jesus saabaan Bartimaeus awun
(Matthew 20:29-34; Luke 18:35-43)*

⁴⁶ Jesus kaawan patominapa-kidaniinao tuma Jericho ati. Udauna'an ïdobatapan pu'a'a naa na'iki, iriba pidanna da'anpan ïdyaun. Kaina'a pidan isha'o uawun pishautauzo da'i puraata, na'a usakanatapan dunapo'o, Bartimaeus kia'o u'uu. Uruu Timaeus dani. ⁴⁷ Uabatan idi Jesus Nazareth san dobatapan, uruu idi ukadako'okan diiwa'o ida'an. Ukian, “Jesus, David Takaan-daun!† Pukamunan-kida õgaru!”

⁴⁸ Iriba pidanna to'orauanuzu ïaipan umashaadan. Mazan powa'a zii manawun ukadakon diiwa'o ida'an. Ukian, “David Takaan-daun! Pukamunan-kida õgaru!”

⁴⁹ Sariapa Jesus kadishita'akan pamakopa-kizi'i. Ukian, “Udapada uruu da'ati'i.”

---

† **10:47** David Takaan-daun: Kotua'o Tominkaru kian udyuudan nii bauda'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii.

Sariapa ĩkian u'ati, “Puma'ozakada punyukunuul Pukadishita, udapadan naa pugaru.”⁵⁰ Uru'u naa ukaboota'akan pachaakitan, uzaka'uta'akan, uwa'ati'ikan naa Jesus ida'ati.

⁵¹ Jesus pishaanuzu, “Kanom puaipan ōsha'apatan pu'ati?”

Ishaawun kian Jesus ati, “Tiichaa, ōaipan pusaabaan ōawun.”

⁵² Jesus kian u'ati, “Pukiwa'a naa! Pumishidan idi ōgaru, puawun saabainan.” Sariapa mishi utukapa'akan kaiman, na'iki'o uda'anana naa Jesus.

11

Jesus morotan Jerusalem iti

(Matthew 21:1-11; Luke 19:28-40; John 12:12-19)

¹ ĩmaonapatapaanan pu'a'a naa Jerusalem iti, wiizai kida Bethphage na'iki Bethany pa'inamun, ĩkaawan Olive Naawa iti. Jesus dyuudan dya'utam patominapakidaniinao, ² ukian ĩ'ati, “Umako wiizai upa'inamunu'o di'iti. Ukaawan dono na'iti uikodan nii chaakashi* dani ko'idinpan, aona'o zii uzaida-ka. Ubuzuutazu, na'iki una'aka uruu da'ati'i. ³ Na'iki na'ia'oram pidan pishaan an unao usha'apatanii dau'an, ukii u'ati, ‘Naobanai aipanuzu, na'iki kadimana'o nii udyuudan powaa atiz.’ ”

⁴ Uruu ĩmako'okan naa ĩkoda chaakashi dani dunapo'o, uko'idinpan dobaapa-kizai paniinomizinaa di'iki. ĩbuzuupan pu'u uzunaa, ⁵ kadishitapainao maonapa na'a kian ĩ'ati, “Kanom nii ubuzuupan chaakashi dani zunaa?” ⁶ ĩdako'atin ĩdyaun na'apa Jesus dyuudan kawana'ati pugaru, uruu dauna'an zii ĩtaapadan ĩna'akanuzu. ⁷ ĩkaawakidan naa chaakashi dani Jesus ida'ati, ĩmuudan pachaakitan kida ubarau paawa ati, uruu Jesus zaidan naazu.

* 11:2 chaakashi: English ida'an, donkey.

⁸ Iriba pidannao kadamaradan pakamichan kida dunapota. Baokoinao dukuan pu'u anabai kida, pokoridi anaba kawan kida'o, maonapa kida'o dunapo an, îmuudan naa dunapota kidaz Jesus ua'ati. ⁹ Pidannao kiwiitapainao Jesus ai, na'iki baokoinao udawu'itiinao îwa'atipan kadakoinaan dîiwa'o ida'an. Īkian, “Marii Tominkaru konaukii-kida-kaol! Marii Tominkaru kaimanan di'oraz Naobanai ati'i, kaawa'oraz uaipan kawana'ati!† ¹⁰ Marii Tominkaru kaimanan wuru ati'i King-tina'o ni'oraz King David wadaun nii. Marii Tominkaru aokazi ia'o konaukii-kida-kaol!”

¹¹ Jesus kaawan dauna'an Jerusalem iti, umorotan Tominkaru Dapu iti, uawunuutan ipai aimakaan kida. Mazan wachuupun idi'i naa ukiwan powaa iti Bethany iti patominapa-kidaniinao tuma.

Jesus paradan fig kadunaa ati
(Matthew 21:18-19)

¹² Ba'oran kamoo, îwa'atipan pu'u powaa ati Bethany iki Jerusalem ati, Jesus zamazin naa. ¹³ Munapo zii utukapan fig kadunaa kaanaba'o. Uruu idi umakon na'iti utukapan pa'azon kaaka maniz. Mazan ukaawan dono na'iti, aonaa u'aka nii, soo uanaba pa'idiwaru. Usha'apanum kau'an aonaa ukaakapauzon dono'o zii mani wuru'u. ¹⁴ Jesus kian fig kadunaa ati, “Aona'o nii pu'aka dizoowauzo-kaol powa'a!” Utominapa-kidaniinao abatanii wuru'u una'apanuz.

Jesus waatan selliipainao Tominkaru Dapu iki
(Matthew 21:12-17, 20-22; Luke 19:45-48; John 2:13-22)

¹⁵ Īkaawan dono'o naa Jerusalem iti, Jesus makon Tominkaru Dapu iti, na'iki uwaataabi'ian ipai toriipainao kida uzainao, na'iki selliipainao kida uzainao taa-kariwai

---

† 11:9 Psalm 118:25-26

ni'lo Tominkaru ati. Ipai udorau-kidan shakataaka-kidauzonao puraata miisan[‡] kida, na'iki ipai selliipainao wakokoonao taba kida, ¹⁶ na'iki aonaa utapadan pidan-nao dobata-kidan patoriinii kida Tominkaru Dapu baara an.

¹⁷ Uruu dauna'an ukakinaotan pidannao, “Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: ‘Ōdapu dakota-kaao nii ipai pidannao toriinapa-kizi dapunaa nii.’ Mazan unao ukai-waapanuzu koidimikinao dizinapa-kizi nii.”[§]

¹⁸ Faadaanao zowaunaanao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u abatan idi kaikapa'ora'a, itiwaan paikodan pazowii-kinaa nii Jesus. Usha'apanum kau'an itarian Jesus ai, itukapan idi tuukii manawun ipai pidannao di'itinpan ukakinaopan dau'u.

¹⁹ Wachuupun idi'i naa Jesus kiwan donoi iki patominapa-kidaniinao tuma.

Jesus parada kiziz fig kadunaa mawakan naa

²⁰ Chaapi'iki ba'oran kamoo, idobatapan pu'u dunapota koshan, itukapa wuru'u fig kadunaa mawaka'aka'a naa atii paoroda iti. ²¹ Peter nyukunuu'aka na'apam Jesus ki-auzon da'i, uruu idi ukian, “Tiichaa! Putukapa, puparada kiziz fig kadunaa mawaka'aka'a naa.”

²² Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Umishida Tominkaru. ²³ Mishi ōkowaadan nii u'ati, sha'apa'oram pidan turuu udyuudan naawazi so'otinan na'iki uka-bootinan paran baoko iti, pamishidan ida'an. Aonaan an umishidan, aona'o nii usha'apan uaipan kawana'ati. ²⁴ Ukau'an, ōkian ipai unao ati, ipai kanom upishaanii utoriinpan ida'an, taa-kaao nii u'ati. Soo umishidan ida'an karikaonan. ²⁵ Na'iki na'apainim ukadishitan utoriinpan dono, umarina'ata unyukunuu oian ba'oran pidan ati;

[‡] 11:15 miisa: English ida'an, table.   [§] 11:17 Isaiah 56:7

na'apa'o nii udaru Tominkaru aokazi ia'oraz marina'atan ipai u'oian kapam. ²⁶ [Mazan aonaan an umarina'atan oii kida'o pidannao sha'apatanii u'ati, aona'o nii unao Daru marina'atan u'oian kida.']*

Jesus pishaa-kaom kanom aipan ati'o usha'apaapan aimakaan kida

(Matthew 21:23-27; Luke 20:1-8)

²⁷ Īkaawan koshan Jerusalem ati, Jesus chi'ika'anpan pu'u Tominkaru Dapu ii, faadaa zowaunaanao, tiichaa-pauzono Moses kakinaori dau'u, na'iki Jewnao zowau-naanao kaawan u'ida'ati. ²⁸ Na'iki ĩpishaanuzu, “Kanom dyuudanii pusha'apatan ipai wuru'u aimakaan kidaz? Oo kanom taapadanii pusha'apatan ipai wuru kida'a?”

²⁹ Jesus dako'atin ĩdyaun, “Ōpishaan nii bouda'apa aimakaan karikaonan u'ai, na'iki udako'atin an ōgaru, ōkowaadan nii u'ati kanom aipan ati'o ōsha'apatan wuru kida'a. ³⁰ Ukowaada ō'ati, na'iki'oram dii John chikaawunuupan taa-kaom u'ati: aokazi iki'o oo pidan di'iki'o?”

³¹ ĩpishautaakapan pa'atiaaka kida, “Wakian an aokazi iki'o, ukian nii wa'ati, ‘Kanom ni'o mooko aonaa umishidan uruu?’ ³² Mazan wakian an pidan di'iki'o, pidannao to'oran nii wa'ati.” (Aonaa ĩka'iitan pana'apan, ĩtarian idi pidannao ai, ipai pidannao aitapan idi mishi John Tominkaru prophetin.) ³³ Uruu idi ĩkian Jesus ati, “Aonaa waaitapan.”

Jesus kian ĩ'ati, “Ōgaru aona'o nii ōkowaadan u'ati kapam, kanom taanii ōsha'apata-kinaa ipai aimakaan kida.”

---

* **11:26** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

12

*Awunuutapainao grape baawu
daua'o
(Matthew 21:33-46; Luke 20:9-19)*

¹ Udauna'an Jesus paradan i'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an, "Kaina'a da'i pidan paowa'o grape baawu, ukoraratanuzu, ukichadan ka'unaru kuba ida'a pasararoo-kizi nii grape uu, na'iki utoman doko'a'o kabaun watchmantapa-kizai ni'o. Udauna'an uzaamatan pidannao awunuutapainao nii grape baawu. Uruu umakon naa ba'oran wiizai iti. ² Grape karaodakao dono'o naa, udyuudan naa bauda'apa papoitoru awunuutapainao grape baawu di'iti, pa'idiwau grape dau'ati. ³ Mazan na'ia'a naa awunuutapainao grape baawu zaamatan wuru'u poitoruiz, i'ba'izian naa kapamaz, udauna'an idyuudan powaa itizu kana'apan. ⁴ Udauna'an udyuudan naa ba'oran poitorui i'idi'iti koshan. Awunuutapainao grape baawu ba'iziinuzu pazowau an kida tuukii, powa'a zii manawun kiwiitapa'o ai. ⁵ Udauna'an udyuudan naa ba'oran papoitoru, uruu izowii aka sariapa. Na'apa isha'apatan baokoinao kida, i'ba'iziautapan idyaun na'iki ba'orainao izowii. ⁶ Bauda'apa'a naa pidan kaina'a dyuuda-karu nii, naobanai dani umarainpaniaz manawun. Dawu'itiini'i naa udyuudan bauda'apa'o paudani daonaora awunuutapainao grape baawu di'iti. 'Aona'o nii i'ka'iitan pasha'apatanuzu,' ukian.

⁷ "Mazan awunuutapainao grape baawu kian, 'Aizii di'i naa kapaoriba'o dani'i. Kadiman, wazowiazu, wazaamata kizi grape baawu u'ai wa'idiwau nii!' ⁸ Uru'u naa izaa-mata'akan naaz, izowian naaz, udauna'an ikabootan naa unanaa munapo grape baawu ai."

⁹ Udauna'an Jesus pishaan pidannao, ukian, “Na'apam nii uzauda-kidan kapaoriba'o sha'apatan i'dyaun? Ipai'o nii uzowiankan wuru'u awunuutapainaoz grape baawu, udauna'an utaan nii baokoinao atiz. ¹⁰ Mishi, unao aita-zoni'i naa saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'a?

‘Wuru'u kuba tomapauzonao kabaun kashadaniaz,
 madiwautapa-ka'oraz itukapan,
 uru'u naa mishi'oraiman umanawunu'o kuba
 ipai ba'oran kubanao ai.

¹¹ Uruu Tominkaru kaudin-kizi wuru'u,
 umanawunu'oraz utukapa-kao.’”*

¹² Jewnao naobanaano aitapa Jesus kadakotinan padau'u wuru'u ukaiwaanuz di'itinapa-kinai kuwai. Uruu idi iaipan padamata pazaamatan uruu, mazan itarian iriba'o pidannao ai, uruu idi imakon u'ai iwa'aka'akan naazu.

*Tax kawinipinaapa-kao
 daua'o*

(Matthew 22:15-22; Luke 20:20-26)

¹³ Uruu dauna'an Jewnao naobanaano dyuudan Phariseena na'iki Herod pidanannao Jesus di'iti, itiwaa-kidapa'ananuzu, iabata'azon uparadan pana'itin. ¹⁴ Uruu ikaawan naa ikian Jesus ati, “Tiichaa, waaitapanii pugaru mishi'o puparadan, aonaa turuu pidan tanawatan puditi'itipan. Umanawun-tinpainao paradan, aonaa punyukunuupan. Mazan mishi'o pa'an pukakinaopan Tominkaru aipan kawana'ati. Na'apa dii mooko wakakinaorinaa kian? Utaapada wataan tax puraatananaa kida naobanai Caesar ati, oo aonaa?”

¹⁵ Mazan Jesus aitapa i'zaamikipa'azon karikaonan, ukian i'ati, “Kandii nii utiwaa-kidapa'azon o'garu?”

---

* **12:11** Psalm 118:22-23

Puna'aka ò'ati wizi'i'ò puraata sodi, òtukapa kiziz.”
 16 Sariapa ña'akan bauta'apa puraata u'ida'ati. Upishaan naa ðyaun, “Kanom dikin, oo kanom uu kida diida'a'orazu'u?”

“Naobanai Caesar wuru'u,” ñkian.

17 Uruu idi Jesus kian, “Ukau'an utaa naobanai Caesar ati u'idiwau, na'iki utaa Tominkaru ati u'idiwau kapam.”

Tuukii manawun ñdi'itinpan Jesus dau'u na'apan.

*Pishauta-karu kadishita-karu dau'u mawaka-kizai iki
 (Matthew 22:23-33; Luke 20:27-40)*

18 Kaina'a Sadduceenao,† aonaa ñmishidan pidan kadishita-kida-kao nii pamawaka-kizi iki diina'iti'i. Ñnao kaawan Jesus ida'ati, ñpishaanuzu kaikapa'a: 19 “Tiichaa, Moses saadanii di'ora'a kakinaorii wa'ati. ‘Aizii pidan mawakan an, uwa'akan paudaiaro maudani-daun, marii pidan mawaka'oraz inawuzu mazidan otuma, ñkaudani kizi mawaka'o dani nii.’‡ 20 Kaina'a 7 inawuzuinao. Kiwiin ñtuuniz mazidan, mazan aonaa zii pu'u udaiaro kaudanin umawakan naa. 21 Uruu idi u'inawuzu udawu'iti'ò zaamatan na'iki umazidan pa'inawuzu daiaro-daun tuma, mazan na'apa koshan umawakan, aonaa zii okaudanin pu'u. Udauna'an ba'oran u'inawuzu mazidan otuma, mazan na'apa koshan umawakan, aonaa zii okaudanin pu'u. 22 Ba'oran mazidan otuma na'apa koshan umawakan, udauna'an ba'oran, atii ipai u'inawuzunao mazidan otuma. Mazan ipai daunuda'u ñmawakan, na'iki aonaa bauta'apa ñnao wa'aka'o nii paudani otuma. Atii ba'oran dono, omawakan naa kapam wuru'u ñdaiaro daunuz. 23 Aizii pidannao kadishita-kida-kao dono pamawaka-kizi iki. Na'ia'oram nii daiaroitapa

---

† 12:18 Sadducee: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apan-naada-kinao di'ii. ‡ 12:19 Deuteronomy 25:5-6

oroo? Usha'apanum kau'an ipai 7 daonaioranao mazidan otuma," ikian.

²⁴ Jesus dako'atin ïdyaun, ukian, "Pakawan zii mooko aonaa uaitapan! Umaaitapakan idi'o saadauzo-kariwaiz Tominkaru Paradan, na'iki wuru'u Tominkaru ma'oza-kanuz. ²⁵ Mawakainao kadishitan dono kakupa-karu di'iti, Angelnao kawanu'o nii ïdyaun aokazi ii. Aona'o nii powa'a mazida-karu na'ii. ²⁶ Õkowaadan nii unao ati aizii, mishi mawakainao kadishita-kida-kaonii. Aonaa mooko utukapauzon usaadinpan Moses kaaritan ida'a, tikazi tominan dono'oraz ko'ori'o kazamaka'o di'iki? Na'apa sha'atii usaadinpan Tominkaru paradauzon dono'oraz Moses ati, ukianuz, 'Õgaru Abraham Tominkarun, Isaac Tominkarun, Jacob Tominkarun kapam.' ²⁷ Uruu kaku-painao Tominkarun, aonaa mawakainao Tominkarun mani. Tuubaru'o ida'an manawun upozawatapan!"

Umanawunu'o manawun kakinaorii
(Matthew 22:34-40; Luke 10:25-28)

²⁸ Kaina'a tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u, uabata wuru'u ïkadakotinanuz. Utukapan idi kaiman Jesus dako'atin wuru'u Sadduceenao, sariapa uwa'atin Jesus ida'ati upishaanuz, "Na'ia'oram dii umanawunu'o manawun kakinaorii ipai ba'orainao ai?"

²⁹ Jesus kian, "Umanawunu'o manawun di'orazu'u, 'Puabata, Israelitenao! Wurru'u Naobanai waTominkarunuz, soo uruu bouda'apa, Tominkaru. ³⁰ Pumarainapa tuukii Naobanai wuru'u puTominkarunuz ipai punyukunuu iki, ipai pudoronaa ii, ipai pudil'itinpan ida'an, ipai puma'ozakan ida'an kapam.' ³¹ Ba'oran udawu'ati'o umanawunu'o kakinaorii kaikapa'ora'a: 'Pumarainapa ba'oran pidannao na'apa pumarainpan

kawan punanaa.[§] Aonaa ba'oran umanawunu'o nii manawun kakinaorii wuru kida aia'a."

³² Tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u kian Jesus ati, "Kaiman Tiichaa! Mishi'o kaiwuru'u pukianuz. Uruu mishi bauda'apa'o Naobanai Tominkaru, aonaa ba'oran Tominkaru nii. ³³ Na'apa'o mishi kaiwuru'u. Pumarainapa pa'i tuukii Tominkaru ipai punyukunuu iki, ipai pudi'tinpan ida'an, ipai puma'ozakan ida'an. Marii kizi kapam pumarainpan ba'oran pidan na'apa pumarainpan kawan punanaa. Uruu dya'utama'oraz kakinaorii, powa'a'o zii umanawunun, pidan taan ai kawaoda-kariwai uzai na'iki ba'oran kida aimaakan taa-kariwaiz Tominkaru ati'o ai," ukian.

³⁴ Jesus aitapa kaiman tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u dako'atin paugaru, uruu idi ukian, "Aonaa pumunapon Tominkaru Naobanai-tinpan ai." Uruu dauna'an ipai ba'orainao tarian papishautan ai uruu.

*Kanom kaduz dii
wuru'u Christ kii-kizaiz
(Matthew 22:41-46; 23:1-36; Luke 20:41-47)*

³⁵ Jesus kakinaopan dono Tominkaru Dapu ii, ukian, "Kandii nii mooko tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kian wuru'u Christ dyuuda'azoo-kariwaiz, David takaan-daunu'o nii wuru'u uruuz? ³⁶ Kaimana'o Doronaa ida'ana'o tawuru'u David kiauuzonuz kaikapa'a: Naobanai Tominkaru kian òNaobanaa ati, 'Pusakanata da'a'a òdiwa'ora antanapu atii òmuudan putarubanao puwaranu'u.*

³⁷ "David dakotan pu'u uruu panaobanaa nii, na'apa di'i naa mooko udani-daun wuru'u uruuz?"

Iriba pidannao kasaba'ukinpainauz, konaukii ñabatapan Jesus kuwaa. ³⁸ Ukian naa koshan ñ'ati,

---

§ 12:31 Leviticus 19:18 * 12:36 Psalm 110:1

“Uzaudin pa'i wunao aia'a tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u. Ñnaudapa pakaiwadapan pachi'ikapakizi kawana'ati dawuu za'aba'i kida'o kamicha. Na'iki ñaipan pataapa-ka'o umanawun kida'o pidannao nii kasaba'uinapa-kizai ii kida. ³⁹ Ñaipan pasakanatan taapa-kariwai umanawun-tinpainao pidannao taba kida ida'a synagoguenao ii, na'iki ñsakanata'azon kiwiin manawun kida'o tabai ida'a aroapa-karu dono. ⁴⁰ Mazan upu'u ñpataka'utan zunnao mawakainao ñdaiarunao, ñzaamatan ida'an ñsha'apauz ñdapu iki. Uruu dauna'an ñaipan patukapa-ka'o kaimanainao nii patoriinpan ida'an dawuu kida. Na'apainao pidannao pataka'uta-ka'o nii tuukii manawun.”

*Zuna, mawaka'o odaiaru
taan puraata
(Luke 21:1-4)*

⁴¹ Jesus sakanatan Tominkaru Dapu ii maonapa puraata taapa-kizinao dazaba'a, uawunuutapan ipai pidannao paidan papuraatan unazo iti. Iriba kapuraataniinao taan dobata kida puraata. ⁴² Udauna'an mapuraatan-ziiwa maudaiaruiba taan dya'utam sodi isha'o puraata. Aonaa dobata'o mani wuru'u. ⁴³ Udapadan patominapa-kidaniinao baokopa pa'ida'ati, ukian ñ'ati, “Ökowaadan nii u'ati di'ora'a mapuraatanu'o zun taan puraata kinnaa zo'iti powa'a zii manawun ipai ba'orainao ai. ⁴⁴ Usha'apanum kau'an baokoinao taan, aonaa paaiapani'i naa mani puraata, mazan oroo pamapuraatanun pu'u, ipai otaan pataapanii sodi puraata pamashaapa-kinna ni'o padamata.”

13

*Jesus kian Tominkaru Dapu kaboobi'ii-karu nii
(Matthew 24:1-2; Luke 21:5, 6)*

¹ Jesus koditan pu'a'a naa Tominkaru Dapu iki, bau-da'apa utominapa-kidanii kian u'ati, “Putukapa Tiichaa! Konaunam mishi kabaun na'iki ukorarannaa toma-kaao, kaiman mishi itomanuzu udaru kida'o kuba idi!”

² Sariapa Jesus kian u'ati, “Putukapa wuru'u udaru'o-raz kabaun na'iki ukorarannaa kidaz? Aona'o nii bau-da'apa kuba mashaapan pamuuda-kizinaoa'a, ipai'o nii ikaboobi'ii-kaao kida.”

Jesus tominapa-kidaniinao baiaapan nii oia'o

(Matthew 24:3-14; Luke 21:7-19)

³ Uruu dauna'an Jesus sakanatapan Olive Naawa ii Tominkaru Dapu pa'inamun, sariapa Peter, James, John na'iki Andrew pishaan uruu pairibannao daida'an, ⁴ “Pukowaada wa'ati na'apainim nii zii di'ora'a sha'apanu'u. Kanoma'o nii sha'apa, waaitapa-kinnaa nii usha'apa'azon naa.”

⁵ Jesus kian i'ati, “Uzaudin pa'i, aonaa utaapada'ana'a pidan mariidan unao. ⁶ Iriba pidannao kaiwaan nii o'uu, ‘Ogaru uruu!’ ikian nii, imariidan nii kapam iriba ba'oran pidannao kida. ⁷ Mana'a utaria'ana'a uabatan dono tarubainao mizaataakapan, na'iki uabatan dono kadakotin-karu munapo'o tarubainao mizaataakatinan dau'u. Na'apa kida'o aimakaan sha'apan nii, mazan aonaa zii amazada ikoda'azon patokon mani wuru'u.

⁸ Wiizai kida mizaataakan nii pa'atiaaka; dono'i kida mizaataakan nii pa'atiaaka. Kaina'a'o nii imi'i nakainan ipai amazada kawana'ati, kaina'a'o nii zamazi-karu kida kapam. Mazan baiatin-karu kida sakadinan zii karikaonan wuru'u. Shakata'azo'o koraidaonaa kaziwan sakadinan kawanu'u zii wuru'u.

⁹ “Ukau'an uzaudinpa'a naa pa'i. Usha'apanum kau'an uzaamata-kaao nii, na'iki una'aka-kaao nii kootowapa-kizai iti. Uba'izii-kaao nii synagogue ii kida; ukadishitan nii kazowautapainao wiizai kida na'iki kingnao kanaapu ati

ōgaru dikin ii; ukowaada kizi kapam Kaimana'o Kuwai ōdau'ana'o. ¹⁰ Mazan amazada tokon kaawan ua'ii, marii kizi kiwiin Kaimana'o Kuwai kowaada-ka'o ipai wiizai kawana'ati.

¹¹ “Aizii uzaamata-ka'o dono, na'iki ukootowapa-kida-ka'o dono, mana'a udi'itinpa'ana'a upishaa-ka'o ua'ii na'apam nii ukian. Mazan upishaa-ka'o dono'o naa, ukowaada'aka kanom dyuuda-kariwai ukowaadan. Usha'apanum kau'an aonaa unaou'o nii mani parada, mazan Kaimana'o Doronaa taan nii uaitapa-kinaa nii na'apam nii ukian.

¹² “Uruu dono pidannao zowii-kidan nii pa'inawuzunao. Daruinao na'apa'o nii ūzowii-kidan paudainao. Daniinao kashadapan nii padarunao na'iki padaronao, na'iki ūzowii-kidan nii ūdyaun. ¹³ Ipai'o nii pidannao to'orakizaitapan unao ōgaru dikin ii. Mazan kanom tuuda'o ipai wuru kida'a atii utokon iti, kazannaata-karu nii uruu.

*Kichana'iki-kia'o aimaakan
sha'apan nii*

(Matthew 24:15-28; Luke 21:20-24)

¹⁴ “Mazan utukapan dono'o naa kachama'idiikia'o aimaakan muuda-ka'o aonaa uaiapa-kizinaou'u mani, na'iki umana'idii-kidan amazada pidan ai.” (Marii awunuutapa'o kaarita di'itapan na'apa'oram saadakariwaiz.) “Ukau'an marii mashaapainao Judea Baara ii kidoopan naa midukuo kida iti.* ¹⁵ Pidan sookapa'o paniba ii, marii kizi aonaa umorotan padapu nazo iti powaa iti aimaakan pana'aka'azonii dau'ati. ¹⁶ Pidan kaudina'o pazakapun ii, marii kizi aonaa ukiwan padapu iti pachaakitan dau'ati. ¹⁷ Kasha'ora'o nii manawun aimaakan sha'apan ki'iwiziiwanao ati uruu dono, na'iki daroinao biidapainauz zii ūdainao ati, uruu

---

* **13:14** Daniel 11:31

kamoon kida kaawan dono. ¹⁸ Utoriinapa Tominkaru ati aonaa kizi usha'apan amazada wadidiizon dono!†
¹⁹ Usha'apanum kau'an wuru'u kichana'iki-kii kida'oraz aimaakan sha'apan dono, powa'a'o nii zii manawun ukichana'iki-kian aimaakan sha'apa'o, amazada sakadin-kizi iki'o ai, na'iki kai'i aimaakan sha'apan ai. Na'iki aona'o nii aimaakan sha'apan na'apa powa'a koshan.
²⁰ Mazan Naobanai awutapadan nii wuru'u usha'apan kamoon kidaz, aonaan an mani, aona'o nii bauta'apa pidan kakupan. Upidanannao kaina'an idi'o wuru'u uawutapadanuz kamoo kida. ²¹ Uruu dono, na'ia'oram pidan kian an pu'ati, 'Putukapa, di'i Christ!‡ oo 'Putukapa, kindi'ii zu'u!' mana'a pa'i pumishida'ana'a uruu. Aonaa mishi'o mani wuru'u. ²² Dakotinpainao Christ nii na'iki dakotinpainao prophetnao nii kaawan nii, ĩmariidapa'anan pidannao karikaonan. ĩsha'apatan nii umanawun kida'o aimaakan di'itinapa-kida'o nii pidan ĩtanawata-kinaa nii Tominkaru pidanannao pana'iti, ĩturuan an mazan. ²³ Uzaudin kizi pa'i! Ōkowaadan u'ati ipai wuru kida'a, usha'apan ua'ia'o zii wuru'u.

*Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin
 daua'o*

(Matthew 24:29-35; Luke 21:25-33)

²⁴ "Na'apain uruu dono kichana'iki-kia'o aimaakan sha'apan dauna'an, kamoo marutan nii na'iki kauzu aona'o nii ukanadan powa'a. ²⁵ Wizinao kida waota'o nii aokazi iki, na'iki ipai'o nii aimaakan wuru'u doko ii kida'oraz zikadinan. ²⁶ Uruu dauna'an Daonaiora

---

† 13:18 amazada wadidiizon dono: kichana'iki-kii manawun chi'ikapa-karu amazada wadidiizon dono. English ida'an udakota-ka'o 'winter.' ‡ 13:21 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

Aokazi Iki'o aidinan ni'i naa, uwa'atin nii isha'iz bii an, umanawunu'o ma'ozaka-karu na'iki umanawunu'o konaunama-karu ida'an. ²⁷ Udyuudan nii pa'angelinao ipai amazada shakaru ii aka, imi'i baara ana'oraz, ikasaba'uka kizi ipai Tominkaru zaamatanii papidananao nii.

²⁸ “Marii kizi fig kadunaa tominapa-kidan pugaru. Putukapan dono ukadunaa pa'ishizo-dinan na'iki pa'ina'o uanaba sodi kida koditan, puaitapa pidan paowinpan kamoo maonapatan wuru'u. ²⁹ Na'apa kapam kichana'iki-kia'o aimaakan kida sha'apan dono, puaitapan nii ōkaawa'azon kamoon maonapatan naa wuru'u. ³⁰ Ōkowaadan nii u'ati aimaakan mishi'o, ipai'o nii aimaakan kida sha'apan na'apa, kai'o pidannao mawakan ua'ii ipai. ³¹ Aokazi na'iki imi'i baara mainaabatanan nii, mazan ōparadan kida aona'o nii na'apainim umainaabatanan.

*Ukaawan kamoon, aonaa uaitapa-kaō
(Matthew 24:36-44)*

³² “Aona'o nii bauda'apa pidan aitapan na'apainim nii oo na'iam nii kamoo wuru sha'apanu'u, aona'o nii Angelnao aokazi ia'o oo Tominkaru Dani aitapan, soo Tominkaru'o nii aitapa pa'anaz. ³³ Puawunuutapa, puzaudin, usha'apanum kau'an aona'o nii puaitapan na'apainim nii wuru sha'apanu'u. ³⁴ Pidan makon kawanu'o padapu iki na'iki uwa'akan papoitorunao awunuutapa'o niizu, ipai ukakaudin-kizitan idyaun, na'iki udyuudan taapa'o nii paniinom mashaapan zaudinapa. ³⁵ Puawunuutapa, ukau'an, aona'o nii puaitapan na'apainim nii kadapu'o kaawan powaa ati, panaadon wachuupunin oo tomun-zikon, oo kuruku ka'aranpanin, oo kamoo koditanin. ³⁶ Ukaawan dono masha'apakiaka, aonaa kizi pa'i uikodan puda'awupan.

³⁷ Na'apam ðkian u'ati aizii, ðparadan ipai pidan ati'o wuru'u: 'Uzaudinapa!' ðkianuz."

14

*Jesus zowau kaduunuu-kao
Bethany ii*

(Matthew 26:1-16; Luke 22:1-6; John 11:45-53; 12:1-8)

¹ Uruu dono dya'utam kamoo baokopainpauzo-karu kamoo kaawan ua'ii, na'apain Jewnao nyukunuitapauzon pakazannaatauzo-kao kamoon, Egypt Baara san-nao ai, na'iki na'apain bread nikauzo-kao mawiki'ina'o. Faadaanao zowaunaanao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u dawatan na'apam kizi pazaamatan Jesus pidannao daida'an, ïaipan pazowiinuzu. ² Mazan ïkian, "Aonaa kizi pa'i washa'apatanuzu baokopainapa-karu dono, panaadon wato'orataaka-kidan pidannao pa'ati-aaka na'iki wa'ati kapam."

³ Na'apain Bethany ia'o Jesus, Simon, kabishopankauzo kichana'iki-kizai bishoi idi dapu ii. Jesus aroapati-nan pu'u, zun morotan ona'akapanii moto sodi, kuba idi'o utoma-kao, paida'o kaduunuribai kawinipina'o idi, nard kia'o udakota-kao. Oda'atan moto sodi, udauna'an oshootan naa wuru'u kaduunuribai Jesus zowau di'iti. ⁴ Pabi'i kida pidannao na'a'o to'oran, ïkian pa'ati-aaka, "Kandii ni'o kaduunuribai wakuda-kao? ⁵ Turua'o padamata usellii-kao dobata 300 wizi'i kida'o puraata* ai, udauna'an uwini-pinaa taa-kao pataka'utinainao ati!" Ìdakoopan kapam oroo wuru'u ïna'apanuz.

---

* **14:5** 300 wizi'i kida'o puraata: bauda'apa'o wunu kaudin-karu winipinaa.

⁶ Mazan Jesus kian ĩ'ati, “Marina'a oroo! Kanom nii unyukunuitapanuzo? Kaimana'o wuru'u osha'apataniaz õ'ati. ⁷ Karikaonanu'o nii pataka'utinainao pidannao na'an unao tuma, turua'o nii ukaminka'utan ĩdyaun uaipan kawana'ati. Mazan õgaru aona'o nii õna'an utuma karikaonan. ⁸ Osha'apatan pasha'apata'a-zoonii; oshootan kaduunuribai õmada di'iti, ominziwatan õnanaa õdida-kao ua'ii. ⁹ Aizii mishi'o õkian u'ati, na'iam dono Kaimana'o Kuwai kowaada-kao ipai amazada kawana'ati, wuru'u osha'apataniaz õ'ati kowaada-kao nii onyukunuitapa-kinao nii.”

¹⁰ Udauna'an Judas Iscariot, uruu 12 Jesus tominapakidaniinao bii iki'o makon faadaanao zowaunaanao di'iti, ukaakapa'anan Jesus ĩ'ati. ¹¹ ĩabatan idi una'apan, sariapa ĩkonaukian. Na'iki ĩkian ĩtaan nii puraata u'ati. Uruu dauna'an udi'itinpan naa na'apam kizi pakaakapaan Jesus ĩ'ati.

Ubaukapan naa Jesus aroopan Passover Kamoon dono

(Matthew 26:17-30; Luke 22:7-23; John 13:21-30; 1 Corinthians 11:23-25)

¹² Aizii kiwiitapa'o kamoo Bread Mawiki'ina'o Nikauzokao Kamoon kida dono, na'apain kapam kaznizonao zowiauzo-kao Passover wanyukunuunaa nii. Uruu idi Jesus tominapakidaniinao pishaanuzu. ĩkian u'ati, “Na'iam nii puaipan waminziwa-kidan Passover wanyukunuunaa?”

¹³ Uruu dono udyuudan dya'utam patominapakidaniinao, ukian ĩ'ati, “Umako donoi iti, na'ii uikodapan nii daonaiora kapowanka'o wunu moto zo'an. ¹⁴ Uda'an uruu atii kabaun iti, umorota-kiziz. Na'ii upishaa kadapu'o, na'iki ukii pa'i u'ati, ‘Watiichaan kian,

na'ia'oram dii kabaun nazoo putaan nii u'ati, unika-kizi ni'oraz Passover wanyukunuunaa patominapa-kidaniinao tuma?" ¹⁵ Udauna'an kadapu'o tukapa-kidan u'ati udaru'o kabaun nazoo na'iki doko'a'o kapam, minziiwata-kariwai'i naa unazoo aroapa-karu ua'ii. Na'ia'a naa pa'i uminziiwata ipai aimaakan wa'ati."

¹⁶ Udauna'an wunaou'u dya'utamainauz mako'okan naa donoi iti. Īkaawan na'iti, na'apa mishi ipai aimaakan sha'apan Jesus paradan kawana'ati. Uruu idi na'ia'a naa ĩminziiwatan Passover wanyukunuunaa.

¹⁷ Aizii kamoo tipitan dauna'an, uru'u naa Jesus kaawan 12 patominapa-kidaniinao tuma. ¹⁸ Īaroapatinan pu'a'a naa miisa† ida'a, Jesus kian ĩ'ati, "Mishi'o ōkian, baudi'apa pidan unao bii iki'o aroapatina'o ōtuma zaamata-kidan nii ōgaru ōtarubanao ati."

¹⁹ Sariapa ĩmanaunama'akan kida na'iki ĩpishaanuzu padawu'atiaaka kida. Īkian u'ati, "Aonaa mazan ōgaru mani, mishii?"

²⁰ Sariapa Jesus kian ĩ'ati, "Baudi'apa pidan unao bii iki'o, damota'oraz bread patumaaka ōtuma. ²¹ Daonaiora Aokazi Iki'o mawaka'o nii na'apa Tominkaru Paradan saada-kariwaiz kian kawana'ati. Mazan kasha'ora'o nii manawun wuru pidan baiaapanu'u zaamata-kida'o ni'oraz Daonaiora Aokazi Iki'o patarubanao ati. Kaiman zii mani aonaa ushakatauzon."

²² Īaroapatinan pu'u, uzaamatan bread na'iki utori-inpan Tominkaru ati udau'an. Udauna'an udu'uubi'ian bread na'iki utaanuzu ĩkawana'ati, na'iki ukian ĩ'ati, "Unika, ōnanaa wuru'u."

²³ Udauna'an uzaamatan koopo kawazo'o wine idi, na'iki utoriinapa-kidanuz Tominkaru ati. Udauna'an utaanuzu koshan ĩ'ati na'iki ipai ĩtuzan koopo di'iki.

---

† 14:18 miisa: English ida'an, table.

²⁴ Jesus kian, “Di'ora'a ðizain shoota'lo ni'oraz iriba pidannao ati, uruu wuru'u kainaabata'lo ni'oraz mishi'lo nii Tominkaru sha'apatan pasha'apata'azooniaz pidannao ati. † ²⁵ Õkowaadan u'ati, aona'lo nii powa'a ðtuzan wine, atii diina'iti'lo nii zii ðtuzan pa'ina'lo wine pa'an Tominkaru Naobanai-tinapa-kizi ii!”

²⁶ Uruu dauna'an ìkunuian kunui Tominkaru ati, udau-na'an ìmakon Olive Naawa iti.

Jesus kowaadan Peter ati, utaapa-kidan nii paaitapan pugaru

(Matthew 26:31-35; Luke 22:31-34; John 13:36-38)

²⁷ Jesus kian ì'ati, “Ipai'o nii uwa'akan ðgaru, na'apa usaadinpan kawan Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'a:

‘Õzowian nii kaznizonao taapiki,

na'iki ipai'lo nii kaznizonao

makoodanainan pana'iti kida,'kia'oraz. §

²⁸ Mazan ðkadishita-kida-kao dauna'an ðmawaka-kizi iki, ðmakon nii u'ua'ati Galilee Baara iti.”

²⁹ Peter kian u'ati, “Baokoinao mani wa'akan nii pugaru, mazan ðgaru, aona'lo nii ðwa'akan pugaru!”

³⁰ Jesus kian Peter ati, “Õkowaadan nii pu'ati, kuruku ka'aranpan ua'ii itamau aizii aiwaka'an, idikinau'lo nii pukian pidannao ati aonaa puaitapan ðgaru.”

³¹ Powa'a zii Peter ma'ozakadinan, ukian, “Aonaa na'a-painim nii ðkian aonaa ðaitapan pugaru, atii ðzowii-kao putuma!” Ipai ba'oran tominapa-kida-kariwainao, na'apa kida ìkian kapam.

Jesus toriinpan Gethsemane ii

(Matthew 26:36-46; Luke 22:39-46)

---

† 14:24 Tominkaru sha'apatan pasha'apata'azooniaz pidannao ati: uruu dakota-kao Pa'ina'lo Covenant. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u. § 14:27 Zechariah 13:7

³² Udauna'an ikaawan amazada Gethsemane kia'o udakota-kao di'iti, na'ii Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Usakanatapa zii da'a'a òtoriinpa'anan pu'u di'itan-pu'u." ³³ Una'aka Peter, James, na'iki John patuma. Udauna'an tuukii ukasha'oran, udopian panyukunuu ii. ³⁴ Ukian i'ati, "Tuukii manawun ònyukunuu kasha'oran dikintan ògaru, mawaka-karu di'iti manawun òabatanuz. Una'a da'a'a, upokodapa pa'i."

³⁵ Masakauda'u umunapon umako'okan i'ai, uwashatinan paawun baara ikinapu, imi'i baara iti, na'a'a naa utoriinpan, aonaa padamata uaipan pabaiaapan pataka'utin-karu. ³⁶ "Paapaa, Òdaru, ipai aimaakan masha'apannaa pu'ati. Turuu pudobata-kidan wuru'u òbaiaapa'azooniaz ò'ai. Mazan aonaa òaipan kawana'ati mani, soo puaipan kawana'ati pa'an."

³⁷ Udauna'an ukaawan powaa ati patominapa-kidaniinao ida'ati, uikodan i'dyaun da'awu'u naa. Ukian Peter ati, "Simon, puda'awun wuru'u? Aonaa puka'iitan pupokodapan masakauda'u karikaonan?" ³⁸ Jesus kian i'ati, "Upokodapa na'iki utoriinapa aonaa kizi oia'o tiwaa-kidapan unao. Udoronaa minziiwa padamata, mazan unanaa ii aonaa uturuuan."

³⁹ Udauna'an ukiwan koshan patoriinapa-kizi iti, na'apa koshan utoriinpan kiwiitapa'o kawan. ⁴⁰ Uruu dauna'an ukaawan koshan patominapa-kidaniinao ida'ati, uikodan i'dyaun da'awu'u naa; aonaa ika'iitan papokodapan. Na'iki aonaa iaitapan na'apam pakian u'ati.

⁴¹ Ukaawan dono i'ida'ati idikinautan ida'a, ukian i'ati, "Pakawan zii uda'awupan usookapan zii? Turua'a naa! Aizii Daonaiora Aokazi Iki'o kaakapaa-kaoa'a naa oiainao pidannao ati. ⁴² Ukadishita'a naa, wamako'o naa. Utukapa kaawa'a naa kaakapa'oraz ògaru!"

*Jesus zaamata-kao daua'o**(Matthew 26:47-56; Luke 22:47-53; John 18:3-12)*

⁴³ Jesus kadakotinan pu'u zii, Judas kaawa'akan naa. Uruu 12 utominapa-kidaniinao bii iki'o. Utuma iriba pi-danna kamarian-tinpainao na'iki ka'utapainao pazowiin kida kaawan. Wunao dyuudaniinaou'u faadaanao zowau-naanao, tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki kazowautapainao Jewnao. ⁴⁴ Aizii wuru'u kaakapaamik-itina'oraz kakinaotani'i naa wuru'u tarubainaouz. Ukian i'ati, "Pidan okissitaniaz, uruu wuru'u uaipaniaz. Uruu pa'i uzaamata na'iki una'aka'a naazu."

⁴⁵ Judas makon sariapa Jesus di'iti, ukian u'ati, "Ti-ichaa." Na'iki ukissita'akan naazu. ⁴⁶ Uru'u naa i'zaa-mata'akan Jesus.

⁴⁷ Mazan bauda'apa pidan na'a'o ukadishitapan so'otan pamarian usa'ukan Umanawunu'o Faadaa poitoru tain. ⁴⁸ Sariapa Jesus paradan i'ati, ukian, "Kandii nii uwa'atin odau'ati, una'akan umarian na'iki uzowiin kida, uzaamata-kinnaa nii o'garu; zowii-miki nii utaapan o'garu? ⁴⁹ Ipai kamoo okakinaopauzon unao Tominkaru Dapu ii, na'iki aonaa uzaamatan o'garu. Mazan marii saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan ida'a'oraz mishiinan." ⁵⁰ Udauna'an ipai utominapa-kidaniinao kidoopan, i'wa'aka'akan naa uruu.

⁵¹ Pa'ina'o zii daonaiora da'anapatinan Jesus dawu'ati, aona'o ukaiwadapan kamicha, soo ushibatapan pamada kamicha idin idi karikaonan. Tarubainao tiwaan pazaamatanuzu, ⁵² mazan udima'akan i'ai makamichan-daun, uwa'aka'akan naa pashibirinaa kamicha idin ituma.

*Jesus tiwaa-kidapa-kao**(Matthew 26:57-68; Luke 22:54-55, 63-71; John 18:13-14, 19-24)*

⁵³ Na'iki'o i'na'akan Jesus Umanawunu'o Faadaa dapu iti. Na'ii ipai faadaanao zowaunaanao, ipai

kazowautapainao Jewnao, na'iki ipai tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u baokopatinan. ⁵⁴ Peter na'iti umakon udawu'ati munapo uwa'akinpan, udauna'an umorota'akan naa Umanawunu'o Faadaa dapu panibazooti iti. Na'ia'a naa usakanatapan awunuutapainao kabaun tuma uwiichadinpan tikazi di'iti.

⁵⁵ Uru'u naa faadaanao zowaunaanao na'iki ipai ba'orainao kootowapa-kidauzonao pidannao tiwaan paikodan kowaada-karu nii dikauda'o Jesus sha'apatan pazowii-kida-kinaa niizu, mazan aonaa iikodan. ⁵⁶ Iriba pidannao mariidinan Jesus dau'u, mazan pana'a kida iparadan karikaonan. ⁵⁷ Udauna'an ba'oran pidannao kadishitan imariidinan Jesus dau'u, ikian, ⁵⁸ “Waabatanii ukian kaikapa'a: ‘Okaboobilian nii wuru'u Tominkaru Dapuz pidannao tomaniaz, idikinauda'u kamoo dauna'an okadishitakidan nii ba'oran, aonaa pidan tomanii mani.’” ⁵⁹ Inao kapam pana'a kida iparadan karikaonan.

⁶⁰ Umanawunu'o Faadaa kadishitan ikanaapu ati, upishaan Jesus kaikapa'a: “Aona'o nii pudako'atin kaiwuru'u iparadan pudau'oraz?” ⁶¹ Mazan Jesus mashaapan masha, aonaa uparadan. Powa'a koshan Umanawunu'o Faadaa pishaan uruu, “Pugaru mishi Christ, Kaimana'o Tominkaru Daniz?”

⁶² Jesus kian, “Mishi ogaru wuru'u. Utukapan nii Daonaiora Aokazi Iki'o sakanatan Tominkaru umanawunu'oraz diwa'ora antanapu; utukapan nii kapam uwa'atin isha'iz tuma aokazi iki!”

⁶³ Jesus na'apan idi, sariapa Umanawunu'o Faadaa kuzuuta'akan pakamichan pato'oran idi, “Aona'a naa waaipan ba'oran paradan powa'a! ⁶⁴ Uabata na'apam uwazootapa'azon Tominkaru. Ukau'an na'apam ukian?” Ipai ikian, usha'apatan idi na'apa'oraz oia'o, marii uzowii-kao.

⁶⁵ Pabi'li kida pidannao na'ainao sopitan pazaadako Jesus di'iti. Īshibatan uawun, udauna'an ĭzowitanuzu. Īkian u'ati, “Kanom zowita'oraz pugaru?” Na'iki watch-mantapainao na'aka'akan naaz, ĭta'iautapaanan naa uruu kapam.

Peter kian aonaa uaitapan Jesus

(Matthew 26:69-75; Luke 22:56-62; John 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Peter na'ian pu'u Umanawunu'o Faadaa panibazooti baara ii, bauda'apa poitoruiaba kaawan na'ati. ⁶⁷ Otukapan dono Peter tanaapatinan tikazi ida'a, sariapa oawunuupa'akan u'ati. Okian, “Pugaru na'ia'o kapam Jesus Nazareth san tuma. Mishii?”

⁶⁸ Sariapa umariidina'akan. Ukian o'ati, “Aonaa ðaitapan kanom dau'ana'o wuru'u pukadakotinanuz.” Uruu idi umakon paniinom iti. Uru'u naa kuruku ka'aranpa'akan naa.

⁶⁹ Poitoruiaba tukapan uruu na'ii, sariapa okian koshan na'ainao kadishitapan ati, “Mishi'o uruu ĭminauda'u!”

⁷⁰ Mazan Peter mariidan ĭdyaun koshan.

Masakauda'u uruu dauna'an kadishitapainao na'a pishaan naa Peter koshan. Īkian, “Mishi'o pugaru ĭminauda'u, pugaru kapam Galilee Baara san.”

⁷¹ Udauna'an Peter kian, “Na'apam ðkian mishi'o wuru'u! Marii Tominkaru pataka'utan õgaru õmariidinan an! Õkian, aonaa ðaitapan kanom dau'ana'o wuru'u ukadakotinanuz!”

⁷² Uru'u naa kuruku ka'aranpan naa koshan itamautan-naa; sariapa Peter nyukunuuan na'apam Jesus kiauzon da'i pa'ati, “Kuruku ka'aranpan ua'ii itamau, idikinau'o nii pukian aonaa puaitapan õgaru.” Na'iki'ora'a naa uzaada'akan tuukii.

15

*Jesus na'aka-kao Pilate di'iti**(Matthew 27:1-2, 11-14; Luke 23:1-5; John 18:28-38)*

¹ Chaapi'ikiiman, faadaanao zowaunaanao baokopatinan kazowautapainao Jewnao tuma, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki ipai kootowapakidauzonao pidannao tuma. Īnaou'u naa baokopatan padi'itinpan kadimana'o ida'an na'apam kizi pasha'apatan uruu. Uruu dauna'an ĩdodotan Jesus anoba kida chain idi, na'iki'o ĩna'akan naazu Pilate di'iti. ² Na'ia'a naa Pilate pishaanuzu, ukian Jesus ati, “Pugaru mishi Jewnao naobanaa king?”

Jesus kian u'ati, “Na'apa'o kaiwuru'u pukianuz.”

³ Udauna'an faadaanao zowaunaanao kian Jesus dau'an, “Usha'apatauzonii iriba oii kida'o aimaakan.” ⁴ Udauna'an Pilate pishaan koshan Jesus, ukian u'ati, “Aonaa na'apam pukian pukazannaatin-kinaa nii? Puabata na'apam ĩparadan kida pudau'an.” ⁵ Mazan aonaa na'apam Jesus kian powa'a. Uruu idi Pilate di'itinpan tuukii.

*Pilate dyuudan Jesus zowii-kao**(Matthew 27:15-26; Luke 23:13-25; John 18:39—19:16)*

⁶ Ipai wunu, wuru kaawan dono'o baokopainapakaruz (ĩnyukunuitapauzonuz da'i pakazannaatauzo-kao kamoon), Pilate kodita-kidauzonii bauda'apa pidan tarakizai iki, pidannao aipan kawana'ati da'i. ⁷ Uruu dono kaina'a'o pidannao mizaataakapauzonao tiwautauzo pawaatan Romannao pawii ai, na'iki ĩzowiinii pidannao; uruu idi ĩtaraa-kao. Ībii'i kaina'a pidan Barabbas kia'o u'uu. ⁸ Ipai kasaba'ukinpainao pidannao wa'atin Pilate kanaapu ati, ĩpishaan uruu ĩaipan ukodita-kidan

bauda'apa taraapa-kariwai pidan, na'apa usha'apatau-zonii kawana'ati ipai wunu. ⁹ Pilate pishaan ñnao, “Ua-iapa sha'a õmuudan na'iki õkodita-kidan wuru'u Jewnao naobanaaz?” ¹⁰ Uaitapan idi'o wuru'u faadaanao zowaunaanao kishauzin wuru'u ñkaakapaanuz Jesus u'ati. ¹¹ Mazan faadaanao zowaunaanao dyuudan ipai pidannao pishaan Pilate, ñaipan Barabbas kodita-kida-kao. ¹² Pilate kian koshan kasaba'ukinpainao pidannao ati, “Na'apam mooko uaipan õsha'apatan wuru'u Jewnao naobanaa, king ukii kiziz?”

¹³ Ipai ñparadan diiwa'o ida'an koshan Pilate ati, ñkian, “Marii utauka-kao Cross di'iti!”

¹⁴ “Kanom mooko oia'o nii usha'apatan?” Pilate kian.

Powa'a zii manawun ñdiwadan paparadan, ñkian, “Marii utauka-kao Cross di'iti!”

¹⁵ Pilate aipan idi pakaimandan wuru'u iriba'oraz pidannao nyukunuu, uruu idi ukodita-kidan naa Barabbas ñ'ati taraa-kizai iki. Uruu dauna'an udyuudan soldyaanao ba'izian Jesus atii shashota umada, na'iki udyuudan naa kapam ñtaukanuzu Cross di'iti.

Soldyaanao banikiitan Jesus
(*Matthew 27:27-31; John 19:2-3*)

¹⁶ Na'iki'o soldyaanao morota-kidan Jesus Romannao dapunaa nazo iti, na'ii ñdapadan ipai baokopa ba'oran soldyaanao. ¹⁷ ñkaiwada-kidan wuza'o chaakita Jesus ati, udauna'an ñtoman kowamai kawanu'o kaiwada-karu kadunaa idi, udauna'an ñmuudan naazu uzowau paawa ati. ¹⁸ ñbanikiitan Jesus kaikapa'a, ñkian, “Pugaru King, umanawunu'o Jewnao naobanaa!” ¹⁹ ñba'iziinuzu pazowau an kida atamun idi, ñsopiautapanuzu, ñkodor-u'ukan na'iki ñdawukan ukanaapu ati. ²⁰ ñipaian dauna'an pabanikiitan Jesus, ñso'otan naa wuru'u wuza-za'oraz chaakita u'ai, ñkaiwada-kidan ukamichan powaa iti u'ati.

Uruu dauna'an ñna'akan naa uruu, ñtauka'anan naazu cross di'iti.

Jesus tauka-kao Cross di'iti

(Matthew 27:32-44; Luke 23:26-43; John 19:17-27)

²¹ Ñmakopa-kizi an ñikodapan pidan Simon kia'o u'uu, Cyrene san, uruu Alexander na'iki Rufus daru. Soldyaanao dyuudan una'akan Jesus crossanna.

²² Ñna'akan Jesus Golgotha iti, (amazada Pidan-Zowau-Niwa'uz-naawa, kia'o wuru'u udakota-kao). ²³ Na'ia'a naa ñtiwaan patuza-kidan u'ati wine, kawiki'ita-kariwai kibia'o myrrh aiba idi, mazan aonaa Jesus tuzanuzu.

²⁴ Udauna'an ñtaukan naa Jesus cross di'iti. Udauna'an ñbuutan naa ukamichan pakawana'ati kida, ñmakinaotan makinaonii ñtukapa'azon na'ia'oram nii kida, bauda'apa'o pidan zaamatan.* ²⁵ Doko'o za'ora'a naa kamoo chaapi'iki wuru'u ñtaukanuz Jesus cross di'iti. ²⁶ Kaina'a saada-kariwai ñmanamikitin-kinaa, “Dii wuru'u King, Jewnao ati,” kii. ²⁷ Na'a udazaba'a ñtaukan kapam dya'utam koidimikinao, bauda'apa udiwa'oran antanapu na'iki ba'oran uwashabaron antanapu. ²⁸ [Kaikapa'o ida'ana'a saada-kariwai kaarita ida'a'oraz mishiinan, “Oia'o pidan kawanu'o utukapa-kao,”† kia'oraz.]‡

²⁹ Pidannao dobaapainao kida udazaba an baniki-itanuzu, ñwa'uan pazowau, “Kasha'a!” ñkian. “Pukian puk-aboobi'ian nii Tominkaru Dapu, udauna'an pukadishita-kidan niizu idikinautan kamoo dauna'an. ³⁰ Aizii putoka'a naa pucrossanna di'iki pukazannaatina'a naa puaiapan ati!”

³¹ Na'apa kapam faadaanao zowaunaanao, na'iki ti-ichaapauzonao Moses kakinaori dau'u banikiitan Jesus,

---

* 15:24 Psalm 22:18 † 15:28 Isaiah 56:12 ‡ 15:28 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

ĩkiitaakapan pa'atiaaka kida, “Ukazannaata ba'oran pi-dannao, mazan aonaa turuu ukazannaatinan paaipan ati. ³² Watukapa kizi Christ, wuru'u king, Israelite-nao naobanaaz token aizii Cross di'iki, uruu ida'an kizi wamishidan uruu!” Upu'u zii kapam wunao dakoopan uruu'u, tauka-kariwainaoz udazaba'a.

Jesus mawakan

(Matthew 27:45-56; Luke 23:44-49; John 19:28-30)

³³ Sakitapa kamoo di'iki, ipai amazada maruta'akan, atii daawadata kamoo. ³⁴ Udauna'an aka, uruu'u naa Jesus kadakon diiwa'o ida'an. Ukian, “Eloi, Eloi, lema sabachthani?” Kaikapa'o wuru'u ukianuz: “ŌTominkarun, ōTominkarun, kanom nii aonaa punyukunuupan ōgaru?”

³⁵ Ba'orainao pidannao kadishitapainao udazaba'a abata wuru'u uparadanuz. Sariapa ĩkian, “Aushaa uabata, udapadan pa'ida'ati prophet Elijah.” ³⁶ Sariapa bauda'apa pidan dima'akan, udamotan sponge katama'o riwunii di'iti. Udauna'an usawadan naa Jesus dako itiz atamun saba ida'an. Sariapa ukian, “Mashaapa zii! Watukapa kizi panaadon Elijah wa'atin nii utoka-kida'ananuzu.”

³⁷ Udauna'an Jesus kadakon ma'ozaka'o ida'an, uruu mawaka'akan naa. ³⁸ Na'apain na'a'o udaru'o kamicha mada kazadinpa'o Tominkaru Dapu nazo ii, § sariapa ukuzuuta'akan pazikon an doko iki atii apowa iti.

³⁹ Na'a'o soldyaanao zowaunaa kadishitapan Jesus kanaapu'u. Utukapan idi na'apam Jesus mawakan, sariapa ukian, “Mishi'o mishi Tominkaru Danin wuru'u di'ora'a pidana'a.”

---

§ 15:38 udaru'o kamicha mada kazadinpa'o Tominkaru Dapu nazo ii: Putukapa kaarita tokon ii ‘Tominkaru Dapu’ dau'an, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a.

⁴⁰ Na'a'o kapam zunnao munapo zaa ñawunuutapan. Ñbii iainao na'ii Mary, Magdala sanaaba; na'iki ba'oran Mary, oroo James na'iki Joseph daro; na'iki Salome. ⁴¹ Ñnao da'anapatinainauz Jesus ukaudinankan dono'o-raz Galilee Baara ii, na'iki ñnao kaminka'uupauzoz da'i uruu. Na'iki iriba kapam baokoinao zunnao na'ii, wa'atinao utuma Jerusalem ati.

Jesus dida-kao

(Matthew 27:57-61; Luke 23:50-56; John 19:38-42)

⁴² Wachuupun di'iti'i naa, uruu dono minziiwatin-karu kamoo kapam wuru'u, ba'oran kamoo tannaa, uruu Sookapa-karu Kamoon. ⁴³ Kaina'a Joseph Arimathea san, na'iki uruu umanawunu'o nii pidannao taapan, na'iki uruu zaudapa'o kapam Tominkaru Naobanai-tinan kamoon kaawan. Kamoo tipitan ua'ii uma'ozakada'akan panyukunuu na'iki umakon, upishaa'anan Pilate Jesus nanaa dau'an.

⁴⁴ Sariapa Pilate di'itinpan, uabatan idi Jesus mawaka'aka'a naa. Sariapa udapadan soldyaanao zowaunaa na'iki upishaanuzu, ukian u'ati, “Mawaka'aka'a naa mishi Jesus?”

⁴⁵ “Oo, mawaka'aka'a naazu,” ukian u'ati. Uruu idi'i naa Pilate taapada Joseph na'akan Jesus nanaa.

⁴⁶ Uruu idi Joseph torian naa kawinipina'o kamicha mada, na'iki utoka-kidan naa Jesus nanaa. Udauna'an upapidan naazu kamicha mada idi, na'iki umuudan naazu kichada-kariwai kuba nazo ii. Udauna'an utarata'akan naaz udaru'o kuba idi. ⁴⁷ Mary Magdala sanaaba na'iki Mary Joseph daro tukapanii na'ia'oram Jesus nanaa muuda-kao.

16

*Jesus kadishitan
pamawaka-kizi iki*

(Matthew 28:1-8; Luke 24:1-12; John 20:1-10)

¹ Sookapa-karu Kamoo dauna'an, Mary Magdala sanaaba, na'iki Mary James daro, na'iki Salome torian kaduunuribai ikaduunuu-kinaa nii Jesus nanaa.

² Udauna'an chaapi'ikiiman, Sunday dono kamoo koditanin, uru'u naa imakon baaranai iti. ³ Imakopaanan pu'u dunapota, ipishautaakaan pa'atiaaka kida, ikian, "Kanoma'o nii kidu'uka kuba wa'ati paniinom iki?"

⁴ Usha'apanum kau'an udaru'o wuru'u kubaz. Udauna'an imaanapatapaanan pu'a'a naa na'iti, itukapa wuru'u kuba tuu'uzuz kida'uka'aka-kaoa'a naa.

⁵ Imorotanaakan pu'u ka'unaru nazo iti, sariapa itukapan pa'ina'o zii pidan sakanatapan padiwa'ora antanapu, ukaiwadapanii baraka'o kamicha za'aba'i, na'iki sariapa itarian. ⁶ Mazan ukian i'ati, "Mana'a utaria'ana'a. Oaitapa udorotapan Jesus Nazareth iki'oraz, tauka-kariwaiz cross di'iti. Uruu kakuda'aka'a naa, aona'a naa uruu nii da'a'a. Utukapa, da'a'a tawuru'u umuudauzo-kaoz.

⁷ "Aizii ukowaada'ana'a naa di'ora'a kuwai, Peter na'iki ba'oran utominapa-kidaniinao ati. Ukowaada i'ati kiwi-ita'o ni'i naazu Galilee Baara iti. Na'ia'o nii itukapan uruu tawuru kawana'ati'i uparadauzonuz da'i i'ati," ukian.

⁸ Udauna'an ikodita'akan baaranai iki idima'akan naa powaa iti. Tuukii itariidinan atii naka-nakaa idyaun, aona'a naa ika'iitan pakakuwaapan patarian idi.

**[Kotua'o saada-kariwai Mark kaaritan
ipain kaikapa'a]**

*Jesus aidinan Mary
Magdala sanaaba ati*

(Matthew 28:9-10; John 20:11-18)

⁹ [Jesus kadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki Sunday chaapi'iki, kiwiin uaidinan Mary Magdala sanaaba ati; oroo di'iki'o ukodita-kidauzon da'i 7 oia'o doronainao. ¹⁰ Udauna'an omakon okakuwaapa'anan uminauda'uitapaniinao ati, pakawan zii ĩzaadinan pakasha'oran idi. ¹¹ Mary kowaadan naa ĩ'ati patukapan Jesus, kakuda'a naa uruu, mazan upu'u aonaa ĩmishidan oroo.

Jesus aidinan dya'utam pada'angepikinao ati

(Matthew 28:16-20; Luke 24:13-49; John 20:19-23; Acts 1:6-8)

¹² Uruu dauna'an, Jesus aidinan dya'utamainao ati, ĩmakopan pu'u ba'oran wiizainao sodi kida di'iti, mazan aonaa ĩaitapanaatanuzu. ¹³ Na'iki'o sariapa ĩkiwan powaa iti ĩkakuwaapan baokoinao ati, mazan aonaa ĩmishidan ĩkuwaa.

¹⁴ Uruu dauna'an Jesus aidinan 11 patominapakidaniinao ati, ĩaroapatinan pu'u. Uto'orauauzon ĩdyaun ĩmamishidakan na'iki ĩdadaradan idi panyukunuu tuukii manawun, aonaan idi ĩmishidan utukapikinao paradan. ¹⁵ Na'apain ukian ĩ'ati, "Umako ipai amazada kawana'ati ukakuwaapa'an kizi Kaimana'o Kuwai dau'u ipai pidannao ati. ¹⁶ Kanom mishida'o na'iki chikaawunuina'o kazannaata-karu nii; kanom aona'o umishidan pataka'uta-kaou'o nii. ¹⁷ Mishidainao taakao nii ĩma'ozakan ĩsha'apata-kinaa nii umanawun kida'o aimaakan; ĩkodita-kidan nii pidannao ai oia'o doronainao kida õ'uu ida'an; ĩaitapan nii paparadan bakadun parada-karu kida; ¹⁸ ĩzaamatan an kowazaz oo ĩtuzan an mawaka-kinai riwunii, aona'o nii ĩsha'apan; ĩpishatan nii karinainao paka'u idi, kakuda'o nii ĩdyaun."

*Jesus makon Aokazi iti
(Luke 24:50-53; Acts 1:9-11)*

¹⁹ Jesus ipaian dauna'an pakadakotinan i'ati, una'akaoa'a naa aokazi iti. Na'ii usakanatan Tominkaru di-wa'ora antanapu. ²⁰ Uruu dauna'an tominapa-kidaniinao makon naa, ikakuwaapa'anan naa Kaimana'o Kuwai dau'u ipai amazada kawana'ati. Uruu dono Naobanai kaudinan idi ituma, mishi'i naa mishi isha'ap-atan umanawun kida'o aimaakan pidannao mishida-kinaa nii.]*

[Ba'oran saada-kariwai Mark kaaritan ipain kaikapa'a]

(9-10) [Sariapa zunnao makon ikowaada'anan kuwai dyuuda-kariwaiz ikowaadan, mazan aonaa ikowaadan ipaiz. Uruu dauna'an Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao ipai amazada kawana'ati ikowaada'an kizi kaimana'o na'iki karikaonanu'o kuwai, wuru'u karikaonanu'o kazannaatin-kinai daua'oraz.]*†

---

* **16:20** Aonaa ipai'o mani saadapauzonao di'ora'a kaarita, totokadan Mark saadan dauna'an di'ora'a kaarita'a, wuru'u verse 9-20 ida'a'oraz. † **16:20** Aonaa ipai'o mani saadapauzonao di'ora'a kaarita, totokadan Mark saadan dauna'an di'ora'a masakauda'u'oraz saada-kariwai.

Kaimana'o Tominkaru Paradan New Testament in Wapishana (GY:wap:Wapishana)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Wapishana

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Wapishana

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30
